

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

სამაგისტრო პროგრამა: ლიტერატურათმცოდნეობა, ტექსტოლოგია და სარედაქციო -
საგამომცემლო საქმე

სალომე თილილაური

**თვითიდენტობის პრობლემა გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველსა“ და
ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმანში“ (კომპარატივისტული ანალიზი)**

ნაშრომი შესრულებულია ლიტერატურის თეორიის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

ნაშრომის ხელმძღვანელები: ანა ლეთოდიანი, ადა ნემსაძე

თბილისი

2020

ანოტაცია

ნაშრომი შეეხება თვითიდენტობის პრობლემას გურამ დოჩანაშვილის და ოთარ ჭილაძის რომანებში: „სამოსელი პირველი“ და „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“. ყურადღება გამამახვილეთ როგორც მთავარ, ასევე მეორეხარისხოვან პერსონაჟებზე, ცალ-ცალკეა წარმოდგენილი ჩვენთვის საინტერესო მოქმედ პირთა წყვილები: ალექსანდრე – დომენიკო და ქაიხოსრო – გვეგვე. პირველი პოზიტიურად განვითარებული თვითიდენტობის მაგალითია, ხოლო მეორე წყვილთან, იდენტიფიკაციის კრიზისი ვლინდება. კვლევის მეთოდად გამოყენებულია კომპარატივისტული ანალიზი, კერძოდ ყურადღება გამამახვილებულია ტექსტთა თემატურ (თემა, სიუჟეტი, მოტივი) მიმართებებზე.

ჩვენი **მიზანია**, იდენტობის თეორიების, განსაკუთრებით, ერიკ ერიკსონის „იდენტობის თეორიის“ მიხედვით გავანალიზოთ აღნიშნულ პერსონაჟთა განვლილი გზა და ის, თუ რა მოვლენებმა განაპირობა მათი ხასიათის ამ სახით ჩამოყალიბება, რა ინვესს იმას, რომ მხოლოდ ერთი წყვილი ახერხებს თვითიდენტობის მოპოვებას, მეორე კი – ვერა.

აღნიშნული პრობლემით სამეცნიერო წრე განსაკუთრებით XX საუკუნიდან დაინტერესდა. იდენტობის ცნება კი 1960-იანი წლებიდან ერთ-ერთ ცენტრალურ ტერმინად იქცა კულტუროლოგიურ დისკურსთა უმეტესობაში. საკვლევი თემა ჩვენს დროში კიდევ უფრო **აქტუალურია**, ვინაიდან ღირებულებათა გაუფასურებისას განსაკუთრებით რთულდება თვითიდენტობის მოპოვებისა და შენარჩუნების პროცესი. აქედან გამომდინარე, პერსონაჟთა მაგალითზე განხილვა იმისა, თუ რა შეიძლება მოგვევლინოს ხელისშემშლელ ფაქტორებად ამ გზაზე და როგორ უნდა აღმოიფხვრას პრობლემა, ძალზე საინტერესოა.

ოთარ ჭილაძის შემოქმედება ამ ასპექტით აქამდეც იყო გამოკვლეული, თუმცა ნაშრომში შევეცადეთ, სხვა კუთხით შეგვეხედა პერსონაჟებისათვის და გამოგვევლინა ახალი გარემოებები, რომლებმაც გარდამტეხი მნიშვნელობა შეიძინა მათი თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე. ნაშრომის ძირითად **სიახლე არის** ის, რომ პირველადაა წარმოდგენილი გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველის“ კვლევა თვითიდენტობის პრობლემის თვალსაზრისით. ოთარ ჭილაძის რომანში ყურადღება გამამახვილებულია სიზმრებზე, კომპლექსებზე, როლის თეორიასა და პერსონაჟთა რელიგიასთან მიმართებაზე. რაც შეეხება გურამ დოჩანაშვილის რომანს, აქ განხილულია მთავარი პერსონაჟის, დომენიკოსა და მისი ძმის, გვეგვეს, როგორც დადებითად და უარყოფითად განვითარებული თვითიდენტობის სახეები. ყურადღება გამამახვილებულია თითქმის ყველა ცენტრალურ თუ

მარგინალურ გარემოებაზე, რამაც პერსონალთა განვითარების პროცესზე ჰპოვა ასახვა, გამოკვეთილია ქალ პერსონალთა როლიც ამ პროცესში.

ძირითადი შედეგები არის ის, რომ კვლევის საფუძველზე ნათელი ხდება, როგორ და რამხელა ძალისხმევის ხარჯზე ახერხებენ პერსონალები თვითიდენტობის მოპოვებას. ასევე, იკვეთება მთავარი ხელისშემშლელი ფაქტორები ამ გზაზე, რომელთა გამოც ზოგიერთ მოქმედ პირს ნაწარმოების ბოლოსაც იგივე ცნობიერება რჩება, რაც სიუჟეტის დასაწყისში ჰქონდა და ვერ აღის პიროვნული განვითარების შემდგომ საფეხურზე.

ნაშრომი შედგება ანოტაციის, შესავლის, ორი თავის, ორი ქვეთავისა და დასკვნებისაგან. იგი მოიცავს 64 ნაბეჭდ გვერდს.

ს ა რ ო ლ ი

ანოტაცია -----	2
შესავალი -----	5
1. პიროვნების თეორიები -----	7
2. თვითიდენტობის პრობლემა რომანებში -----	17
2.1 ქაიხოსრო და გვეგვე -----	18
2.2 ალექსანდრე და დომენიკო -----	40
ძირითადი დასკვნები -----	61
ბიბლიოგრაფია -----	63

შესავალი

კაცობრიობის ისტორიისთვის თვალის გადავლება კი საკმარისია იმის აღმოსაჩენად, რომ განვითარება მაინცდამაინც არ გულისხმობს საკითხის პროგრესს. თუკი ანტიკურ პერიოდში კითხვა – „ვინ ვარ მე?“, „რომელ ერთობას ვეკუთვნი?“ – დღის წესრიგში არ იდგა, ახალმა დრომ პიროვნების რაობა ბურუსით მოცულ საკითხად აქცია. XX საუკუნე სწორედ ის ეპოქა აღმოჩნდა, რომელშიც სოციალურ-პოლიტიკური კრიზისების ფონზე ადამიანები ახალი, მთავარი პრობლემის, თვითიდენტობის დაკარგვის საფრთხის წინაშე დადგნენ. ამ ყველაფერმა, რა თქმა უნდა, მსოფლიო და, მასთან ერთად, ქართულ მწერლობაშიც ჰპოვა ასახვა. ძიების პროცესმა წინ წამოსწია მთავარი მაიდენტიფიცირებელი საწყისები, მითოსი და რელიგია.

„არქაულ კულტურებისათვის დამახასიათებელი მე-ს განუვითარებლობა, როგორც სოციალურ-კულტურული ფენომენისა, უკვე მომნიშვნელო კულტურებში იცვლება და პრიორიტეტული ხდება. ქრისტიანობაში დამუშავებული მიკროკოსმოსის თეორია პიროვნებას დიდ როლს ანიჭებს, რადგან ყოველი ადამიანი არის „ხატი“ პერსონიფიცირებული ღმერთისა. ეს მსოფლმხედველობა გრძელდება და თანდათანობით ვითარდება ევროპულ კულტურულ ტრადიციაში: რენესანსისა და რომანტიზმის კულტურაში, განმანათლებლობასა და მოდერნიზმში. XX საუკუნის ფილოსოფიაში უკვე მთელი სისრულით დამუშავდა მისი არსი და განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამო მან ერთ-ერთი ფუნდამენტური კატეგორიის სტატუსი მოიპოვა“ [ნემსაძე 2009: 16].

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ბიბლიური თემატიკის დამუშავების კუთხით XX საუკუნე და განსაკუთრებით 70-იანი წლები ერთ-ერთი გამორჩეული პერიოდია. იმ ავტორებს შორის კი, რომლებთანაც სიღრმისეულად აისახა ადამიანის იდენტობის ფორმირებისას ტრანსცენდენტულის უდიდესი როლი, გურამ დოჩანაშვილი და ოთარ ჭილაძე ნამდვილად გამორჩეული ავტორები არიან. ჩვენ მიერ შერჩეული რომანები („სამოსელი პირველი“ და „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“), გარდა კონცეპტუალური თანხვედრისა, რომელიც ბიბლიური უძღვები შვილის იგავს უკავშირდება, იმითაც ჰგავს ერთმანეთს, რომ ორივეში უმნიშვნელოვანესი და, შეიძლება ითქვას, ცენტრალური, სწორედაც რომ იდენტობის მოპოვების პრობლემაა. მნიშვნელოვანია, რომ დასახელებულ ტექსტებში ვხვდებით მაგიური რეალიზმის ელემენტებს, თვალშისაცემია მითოსური პლასტების სიუხვეც.

სამაგისტრო ნაშრომი მიზნად ისახავს, აღნიშნული ორი რომანის მთავარ პერსონაჟთა მაგალითზე წარმოაჩინოს ის რთული გზა, რომლის გავლაც უხდება ადამიანს, ამ შემთხვევაში პერსონაჟებს, საკუთარი იდენტობის ძიების პროცესში და რამდენად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება გარემოს ცალკეული პიროვნების ფორმირებისას. როგორც უკვე აღინიშნა, ნაშრომი ეყრდნობა ამერიკელი ფსიქოანალიტიკოსის, ერიკ ერიკსონის იდენტობის თეორიას, ხოლო კვლევის მეთოდად კომპარატივისტული მეთოდია გამოყენებული, კერძოდ ყურადღება გამახვილებულია ტექსტთა თემატურ (თემა, სიუჟეტი, მოტივი) მიმართებებზე.

პირველ თავში განხილულია ტერმინ *იდენტობის* განსაზღვრის სიძნელეები, თემის შესწავლის მნიშვნელობა, ასევე პიროვნების იდენტობის თეორიები, რომელთა შორისაც უმნიშვნელოვანესია ერიკ ერიკსონის ნაშრომი. წარმოდგენილია იდენტობის კონცეფციის აღმოცენებისა და ფორმირების ისტორიული წანამძღვრები, იდენტობის თანამედროვე გაგება და სტრუქტურული თავისებურებანი.

მომდევნო თავში საუბარია უშუალოდ ტექსტებზე, ხაზგასმულია ის თანხვედრა-განსხვავებანი, რომლებიც ამ ორ რომანში ვლინდება. შერჩეული კვლევის მეთოდის დახმარებით გაანალიზებულია ცენტრალური თუ მარგინალური გარემოებანი, რომელთაც ზეგავლენა მოახდინეს ჩვენ მიერ შერჩეულ პერსონაჟთა (ალექსანდრე / დომენიკო, ქაიხოსრო / გვეგვე) თვითიდენტიფიკაციის პროცესზე.

1. პიროვნების თეორიები

პიროვნების ფსიქოლოგია, როგორც მეცნიერების დარგი, ჯერ ას წელსაც არ ითვლის, თუმცა პიროვნების შესახებ მოსაზრებები და მსჯელობები ანტიკური სამყაროდან იღებს სათავეს. ადამიანის აზროვნების შესაძლებლობებს, ასევე პიროვნების მიერ სამყაროსა და საკუთარი თავის მეცნიერულ შეცნობას, განსაკუთრებული ყურადღება ძველმა ბერძნებმა მიაქციეს. სწორედ ბერძნებმა დაუსახეს გზა საუკუნეებს მხატვრული კულტურის მთელი შემდგომი განვითარებისა.

ანტიკურ ეპოქაში პოლისის მოქალაქის, როგორც პიროვნების წინა პლანზე წამოწევა ლირიკული ჟანრის ჩამოყალიბებებს უკავშირდება. ეს მოვლენა „პიროვნების გამოვლინებად“ მიიჩნევა.

რაც შეეხება პიროვნების შესახებ მეცნიერებას, პერსონოლოგიას, მისი აღმოცენების თარიღად 1932 წელია მიჩნეული, წელი, როცა გამოქვეყნდა გორდონ ოლპორტის „პიროვნება: ფსიქოლოგიური ინტერპრეტაცია“, პირველი ნაშრომი ამ დარგში. ავტორმა ექსპლიციტურად ჩამოაყალიბა მთლიანად პიროვნების ფსიქოლოგიის სფეროს ხედვა და ის ისტორიული, ასევე თანამედროვე ხელოვნებისა და მეცნიერების დარგების კონტექსტში განიხილა.

პიროვნების ფსიქოლოგიის სახელმძღვანელოს ტექსტი, ტრადიციულად, შემდეგ სექციებად იყოფა ხოლმე: ფსიქოანალიტიკური და ფსიქოსოციალური თეორიები (ფროიდი, იუნგი, ადლერი, ჰორნი, ფრომი, სალივანი, ერიკსონი), ტემპერამენტისა და ნიშნების მოდელები (შელდონი, კეტელი, აიზენკი, გილფორდი, ზოგჯერ ოლპორტი), მიდგომები, რომლებშიც ხაზგასმულია მოტივები და მოთხოვნილებები (მაკდაუგოლი, ლევინი, მარეი, მაკლელანდი), „მე“-ს ჰუმანისტური თეორიები (გოლდშტეინი, ანგიალი, მერფი), კოგნიტური თეორიები (კელი), დასწავლის თეორიები (როტერი, ბანდურა, მიშელი). აღსანიშნავია, რომ ფსიქოლოგიის არც ერთ სხვა მიმართულებას არ ჰქონია ამდენი განსხვავებული თეორია [McAdams, D.P., 2006; xoll k.c.lindseih g., 1997].

თავად პერსონოლოგიაში, ერთ-ერთ საკვანძო და ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს ის, თუ რამდენად ან როგორ ახერხებს ადამიანი საკუთარი პიროვნების იდენტობის მოპოვებასა თუ გაცნობიერებას და რა ფაქტორები განაპირობებს მის დაკარგვას.

სანამ უშუალოდ ზემოთ აღნიშნულ საკითხს განვიხილავთ, საჭიროდ მიგვაჩნია მცირე ინფორმაციის მოხმობა ტერმინის ისტორიასთან დაკავშირებით. „იდენტობა“ ლათინური ტერმინია (identificare - გაიგივება, identifico - ვაიგივებ), რომელიც ნიშნავს რაღაცის,

(რომელსაც „აქვს ყოფიერება“), თანაფარდობას თავის თავთან, საკუთარ ცვალებადობასთან, გამართულობასა და უწყვეტობასთან [ნემსაძე 2009 : 7].

პ. რიკიორის თქმით, სიტყვა „იდენტობის“ ფუძის წარმოებაში მონაწილეობს ორი ლათინური სიტყვა, ესენია „idem“ და „ipse“. აქედან გამომდინარე, მასში ერთდროულად ორი მნიშვნელობა იკითხება. პირველის თანახმად, „idem“ – იდენტობა არის სინონიმი „უმაღლესი ხარისხის მსგავსის“, „ანალოგიურის“, „იგივესი“. „ერთი და იგივე“ თავის თავში გულისხმობს დროში უცვლელის რაღაც ფორმას. მისი საპირისპირო სიტყვაა „სხვადასხვა“, „ცვალებადი“. მეორე მნიშვნელობით, „ipse“ – იდენტობა უკავშირდება ცნებას „თავისთავადობა“ (ipseite), „საკუთარი თავი“. ანუ პიროვნება გაიგივებულია საკუთარ თავთან. საწინააღმდეგო მნიშვნელობის სიტყვა აქ არის „სხვა“. ეს მეორე მნიშვნელობა გულისხმობს უწყვეტობას, მდგრადობას, დროში მუდმივობას. აქედან გამომდინარე, იდენტობის დიალექტიკური პერიოდი დგინდება ცვალებადობასა და მუდმივობას შორის კავშირში, რაც შეესაბამება მას [Павлова 2001: 6].

როგორც ო. პავლოვა აღნიშნავს, იდენტობა არის ფართო კონცეფცია, რომელიც მოიცავს ყველა პიროვნულ თვისებას, რაც უმეტესწილად განპირობებულია ბიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, სოციალური და კულტურული ფაქტორებით.

„დღეს სხვადასხვა კონტექსტში იდენტობის ცნება ფართოდ გამოიყენება ფსიქოლოგიაშიც (ეგოფსიქოლოგია), ფსიქოანალიზშიც, სოციოლოგიაშიც (სოციალური ანთროპოლოგია, სიმბოლური ინტერაქციონიზმი), ფილოსოფიაშიც (ფენომენოლოგია), ეთოლოგიაშიც და პოლიტიკურ მეცნიერებაშიც“ [Павлова 2001: 4].

ტერმინთან დავაშირებით ორგვარი მიდგომა არსებობს, ერთნი ამტკიცებენ, რომ აუცილებელია ტერმინ „იდენტობის“ ხმარება მრავლობით რიცხვში. ვინაიდან პიროვნებას გააჩნია „სხვადასხვა იდენტობა“. სხვათა აზრით კი, ცნება „იდენტობა“ ზედმეტად ხისტია და საჭიროა ყურადღების გადატანა უფრო მოქნილ „იდენტიფიკაციაზე“ (მოჩნიკ რასტკო). ტერმინი „იდენტიფიკაცია“ ავსტრიელმა ნევროპათოლოგმა და ფსიქოლოგმა ზიგმუნდ ფროიდმა (1856-1939) შემოიტანა. ბევრი თანამედროვე ავტორი აკრიტიკებს ტერმინ „იდენტობას“ სტატიკურობის გამო და უპირატესობას იდენტიფიკაციას ანიჭებს, რომელიც იდენტობის ფორმირების დინამიკურ, პროცესუალურ ასპექტებს გულისხმობს. „ფსიქოანალიტიკური ტრადიციით, იდენტიფიკაცია არის ცენტრალური მექანიზმი, რომელიც უზრუნველყოფს მე-ს თვითგანვითარების უნარს. აღნიშნული ტერმინი ფართოდ

გამოიყენება სოციოლოგიასა და სოციალურ ფსიქოლოგიაში. რაც შეეხება „იდენტობას“, ტერმინი ამერიკელმა ფსიქოლოგმა, ერიკ ერისკონმა (1902-1994) შემოიტანა, რომელიც ეგოფსიქოლოგიის ერთ-ერთი დამაარსებელია. მან ფსიქოლოგიის ცენტრალურ ცნებად პიროვნების ფსიქოსოციალური იდენტობა შემოგვთავაზა [ნემსაძე 2009: 7-8].

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაში განმარტავენ, იდენტობა ადამიანის ფსიქოლოგიური წარმოდგენაა საკუთარ მე-ზე, იგი ხასიათდება ინდივიდუალური თვითგაიგივებისა და მთლიანობის სუბიექტური გრძნობით. ესაა ადამიანის მიერ საკუთარ თავთან იგივეობის დადგენა (ნაწილობრივ გაცნობიერებული, ნაწილობრივ გაუცნობიერებელი) რაღაც ტიპოლოგიური კატეგორიით (სოციალური სტატუსით, სქესით, ასაკით, როლით, კულტურით და ა.შ.).

არსებობს იდენტობის სამი განსხვავებული გაგება: 1) ლოგიკაში, 2) ფილოსოფიასა და 3) სოციალურ-ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში (სოციოლოგია, ანთროპოლოგია, ფსიქოლოგია).

სოციალურ მეცნიერებებში განასხვავებენ სოციალურ (საკუთარი თავის გაიგივება სოციალურ პოზიციასთან ან სტატუსთან), კულტურულ (საკუთარი თავის გაიგივება კულტურულ ტრადიციასთან), ეთნიკურსა (საკუთარი თავის გაიგივება განსაზღვრულ ეთნიკურ ჯგუფთან) და ჯგუფურ იდენტობებს (საკუთარი თავის გაიგივება რაიმე ჯგუფთან). ხშირად გამოიყენება ტერმინი „ფსიქოსოციალური იდენტობა“, რომელშიც ინტეგრირებულია ინდივიდუალური თვითიდენტიფიკაციის განსხვავებული ასპექტები. იდენტობა ადამიანის ინდივიდუალური განვითარების პროცესში ჩნდება და სოციალიზაციისა და პიროვნული ინტეგრაციის ფსიქოლოგიური პროცესების შედეგს წარმოადგენს.

როგორც სოციალური ფსიქოლოგიიდან არის ცნობილი, საკუთარი იდენტობისადმი ჩვენს ერთგულებას დიდწილად საზოგადოების სტრუქტურა განსაზღვრავს.

იდენტობის ერთ-ერთი სახეა **სოციალური იდენტობა**, რომელიც ინდივიდის გარკვეულ სოციალურ ჯგუფთან ერთობას გულისხმობს. თავის მხრივ, ის რამდენიმე ჯგუფს მოიცავს: სქესობრივს, ასაკობრივს, ეკონომიკურს, პროფესიულს, რელიგიურს და ა.შ. აღსანიშნავია, რომ თავად იდენტიფიკაციის პროცესში სოციუმსა და პიროვნებას შორის ურთიერთკავშირი ორმხრივია, ვინაიდან ისინი ერთმანეთზე ახდენენ ზეგავლენას.

სამეცნიერო ლიტერატურაში იდენტობის რაობაზე გამოთქმულ შეხედულებათაგან გამორჩეული და საინტერესოა კარლ იასპერსის აზრი, რომელსაც ცნობილ სადოქტორო

დისერტაციაში „ზოგადი ფსიქოლოგია“ (1913) გამოთქვამს. ის იდენტობას აღწერდა, როგორც მე-ს ცნობიერების ოთხიდან ერთ-ერთ ფორმალურ თვისებას [Павлова 2001: 9].

იდენტიფიკაცია დაყოლა-დამთმობლობასა და ინტერნაციონალიზაციასთან ერთად სოციალური გავლენის ერთ-ერთი სახეა. როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაშია შენიშნული, ცვლილება, რომელიც არ ეფუძნება ადამიანის ნამდვილ შეხედულებებს, დაყოლა ანუ დამთმობლობა, განსხვავდება ნამდვილი ცვლილების, ანუ კონვერგენციისაგან. თვითონ კონვერგენციის სხვადასხვა სახე არსებობს: ეს არის იდენტიფიკაცია (ადამიანის ნამდვილი შეხედულებების შეცვლა, დამყარებული სურვილზე, შეუერთდეს სხვა ჯგუფს) და ინტერნალიზაცია (ადამიანის ნამდვილი შეხედულებების შეცვლა, დამყარებული ჯგუფის ღირებულებების მიღება-გაზიარებაზე).

სოციალურ ფსიქოლოგიაში აღნიშნულია, რომ იდენტიფიკაცია გამომწვეულია მეორე ადამიანსა ან ჯგუფთან კარგი ურთიერთობის დამყარებისა და შენარჩუნების სურვილით. ვინაიდან იდენტიფიკაციას სასურველი ურთიერთობა მოაქვს, ადამიანს კონფორმულობის აქტი კმაყოფილებას ანიჭებს.

სოციალურ ფსიქოლოგიაში არსებობს ოთხი ძირითადი თეორიული მიდგომა, რომელთაგან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია, როლის თეორია, პირდაპირ უკავშირდება იდენტობის საკითხს. აღნიშნული მიდგომის მიხედვით, როლს ასრულებენ ინდივიდები, თუმცა როლის ქვემდებარე პოზიციები საზოგადოების მიერაა განსაზღვრული. როლი აღემატება ინდივიდს. როლები შეიცავს მოლოდინებს შესაბამისი ქცევის შესახებ, რომელთა წყაროა საზოგადოებრივი ნორმები, სოციალური ინტერაქციის სხვა მონაწილეები და სხვადასხვაგვარი აუდიტორია, მათ შორის, წარმოსახულიც (როგორიცაა ღმერთი, გარდაცვლილი მშობელი, მომავალი თაობები).

ზიგმუნდ ფროიდის თქმით, იმ პირის მიმართ, ვისთანაც ვახდენთ იდენტიფიკაციას, ყოველთვის განვიცდით ამბივალენტურ გრძნობებს. აქედან გამომდინარე, რაც უფრო ძლიერ გვიყვარს მეორე ადამიანი, მით უფრო მძიმეა მისთვის ის იმედგაცრუება და ფრუსტრაცია, რაც სხვა ადამიანთან ურთიერთობას ყოველთვის ახლავს თან. ვინაიდან ამ ამბივალენტობის უარყოფითი კომპონენტები ურთიერთობის შენარჩუნების სურვილს არ ეხამება, მათ ადამიანი, ჩვეულებრივ, თრგუნავს; დარჩენილი დადებითი კომპონენტები კი საფუძვლად ედება იდენტიფიკაციას [ბალიაშვილი 2010: 87].

ვინაიდან პიროვნების ჩამოყალიბება მთელი ცხოვრების განმავლობაში მიმდინარეობს, ზოგიერთი თეორეტიკოსი ზრდის ფაზებისა და განვითარების გასაგებად განვითარების სტადიურ მოდელს გვთავაზობს. ამგვარი მიდგომის ნიმუშია ფროიდის თეორია, რომელმაც პიროვნების ფორმირება ფსიქოსექსუალური განვითარების თანმიმდევრული სტადიების სახით წარმოგვიდგინა. ამ კუთხით ასევე საინტერესოა ერიკ ერიკსონის ფსიქოსოციალური განვითარების შესახებ უნივერსალური რვა სტადიის კონცეფცია.

პიროვნების თეორიები ერთმანეთისგან პიროვნების სტრუქტურის აღსაწერად გამოყენებული კონცეფციებით განსხვავდება. ზოგიერთი თეორეტიკოსი ძალზე რთულ და დეტალურად დამუშავებულ კონსტრუქციებს გვთავაზობს, რომელთა მრავალრიცხოვანი შემადგენელი ნაწილები მრავალგზის უკავშირდება ერთმანეთს. ასეთია, მაგალითად, ფროიდის სამკომპონენტური (იდი, ეგო, სუპერეგო) სტრუქტურა [ხეჩუაშვილი 2013: 25].

ზიგმუნდ ფროიდის ფსიქოანალიტიკური თეორიის მიხედვით, პიროვნება სამ ერთობლივად მოქმედ სისტემას შეიცავს. ამ სამეულის წევრებია: იდი, ეგო და სუპერეგო. იდი ფსიქიკური ენერგიის წყაროა. ის ბიოლოგიურ მოთხოვნილებებსა და იმპულსებს შეიცავს და ორმაგი მიზანი, ტკივილის არიდება და სიამოვნების მიღება ამოძრავებს. ეგოს მიზანია, იპოვოს ამ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების რეალური გზა. სუპერეგო კი შეიცავს ორ კომპონენტს: სინდისსა და ეგოიდეალს. სუპერეგო თრგუნავს იდის მიუღებელ იმპულსებს და ცდილობს, დაარწმუნოს ეგო მოცემულ სიტუაციაში პრაგმატული გადაწყვეტილების მორალური გადაწყვეტილებით ჩანაცვლებაში. ბავშვებში მორალურობის განცდის ჩამოყალიბებელი სუპერეგოა.

ინდივიდის პიროვნებაზე გავლენას ახდენს ის, თუ რა მიმართებაა იდს, ეგოსა და სუპერეგოს შორის. ადამიანები განსხვავებულად უმკლავდებიან მათ შორის ბრძოლას. განსხვავდებიან იმითაც, თუ როგორია მათი ეგო [ბალიაშვილი 2010: 36-37].

„ფროიდისთვის „მე“ (ego) გამაერთიანებელი აგენტია, რომელიც პიროვნების შიგნით, ასევე პიროვნებასა და გარემოს შორის წარმოქმნილი კონფლიქტების დამარეგულირებელია და რომლის საბოლოო მიზანი შფოთვის შემცირება და ეფექტური, რეალობაზე დაფუძნებული ფუნქციონირების უზრუნველყოფაა“ (Hogan, R.; Johnson, J. and Briggs, S., 1997) [ხეჩუაშვილი 2013: 5].

პიროვნების თეორიებსა თუ ინდივიდის განვითარებაზე საუბრისას, შეუძლებელია გვერდი ავუაროთ **კარლ გუსტავ იუნგს** და მის თეორიას არქეტიპების შესახებ. შვეიცარელი

ფსიქოთერაპევტის აზრითაც, ცოცხალ ბუნებაში ყველა პროცესს სწორედ ეს პირველფორმები მართავს, ყველა არქეტიპი არაცნობიერის სფეროდან – ინსტიქტების სამყაროდან იზრდება. მისი თეორიის მიხედვით, ადამიანის ფსიქიკაში ორი ცენტრალური არქეტიპული ფიგურა არსებობს, ანიმა და ანიმუსი.

ზოგჯერ ცნობიერება მეტისმეტად აიგივებს თავს არქეტიპულ ხატ-სახესთან. არქეტიპებზე ძალაუფლების მოსაპოვებლად, მათი გაცნობიერებაა საჭირო. არქეტიპული ხატ-სახეების ამოცნობისა და გაშიფვრის უნარში ვლინდება ადამიანის ფსიქიკის ორი, მანამდე დაყოფილი, ცნობიერი და ქვეცნობიერი სფეროს კავშირი. ქვეცნობიერის გაანალიზებას მოვლენებისა და ცხოვრებისეული სიტუაციების ჭეშმარიტ მიზეზებთან მიყვავართ, რომლებიც არქეტიპებშია დაშიფრული.

იუნგის თვალსაზრისით ინდივიდუალურობა არქეტიპულობის ანტიპოდი.

ფსიქოლოგი პიროვნების სტრუქტურაში სამ სფეროს გამოარჩევს: ცნობიერს, პირად არაცნობიერსა და კოლექტიურ არაცნობიერს. პირადი არაცნობიერი – ესაა ის, რაც ადრე ცნობიერდებოდა, მაგრამ შემდეგ არაცნობიერის ღონეზე გადავიდა. კოლექტიური არაცნობიერი კი ცხოვრების განმავლობაში არ მოიპოვება, მემკვიდრეობით გადადის - ხატ - სახეებისა და ფორმების ინფორმაციული პაკეტის სახით.

იუნგის მიხედვით, პიროვნების განვითარება ხუთი ძირითადი არქეტიპული ფიგურის ურთიერთქმედებაზეა დაფუძნებული, სწორედ მათი მეშვეობით ხორციელდება ცნობიერის კავშირი არაცნობიერთან, ესენია: ეგო, ანიმა და ანიმუსი, ჩრდილი, პერსონა და თვითობა.

სწორედ ეგოდან იწყება პიროვნების განვითარების გზა, რომელსაც იუნგი „ინდივიდუალიზაციას“ უწოდებდა (ცნობიერის და არაცნობიერის შერწყმა ერთიან სტრუქტურაში, თვითობის არქეტიპულ ხატ-სახეში). ეგო, ესაა ცნობიერების სფეროს ცენტრი ადამიანის ფსიქიკაში. აქაა ცნობიერი „მე“-ს დაკვირვების ცენტრი როგორც შინაგან, ისე გარე სამყაროზე

(<https://taynoe.com/arhetipy-yunga-tajny-dushi/?fbclid=IwAR0NtPdGqbIJhWZ0hhcIW8mwcs1gxFA90-IFkl3gr41aRmC-TlE6XzEuuIg>).

პიროვნების თეორიებზე საუბარი, უპიველეს ყოვლისა, უნდა დაიწყოს ერიკ ერიკსონის ნაშრომიდან, ვინაიდან, მიუხედავად იმისა, რომ მანამდე ფსიქოლოგიურ ტექსტებში ნამდვილად არსებობდა ტერმინ „იდენტობის“ განსაზღვრა (ზ. ფროიდი, უ. ლაკანი და სხვა), ის იყო პირველი, ვინც იდენტობა სხვადასხვა მიდგომების მიხედვით (ფსიქიანალიტიკური და სოციოლოგიური) შეისწავლა, მიანიჭა კონტექსტი და შინაარსი [Павлова 2001: 12-13].

ერიკსონის ნეოფსიქოანალიტიკურ კონცეფციაში ცალკეა გამოყოფილი ფსიქოსოციალური იდენტობა, რომელიც პიროვნების საბაზო ფსიქოლოგიური, სოციალურ-ისტორიული და ეგზისტენციალური მახასიათებლების ერთობლიობას, ერთგვარ სასიცოცხლო ღერძს წარმოადგენს. ერიკსონი აღნიშნული ცნების ქვეშ ერთდროულად სუბიექტურ და ინდივიდუალური მე-ს თვითიგივეობისა და მთლიანობის ობიექტურ თვისებასაც მოიაზრებს. ფსიქოლოგის თქმით, ფსიქოსოციალური იდენტობა აღნიშნავს:

1. სუბიექტის შინაგან მთლიანობას მის მიერ გარესამყაროს აღქმის პროცესში, საკუთარი მე-ს მდგრადობისა და უწყვეტლობის შეგრძნებას დროსა და სივრცეში;
2. ამ მე-ს ჩართვას რაღაც ადამიანურ ერთობაში.

შესაბამისად, ფსიქოსოციალური იდენტობა მოიცავს: ეგოიდენტობას (თვითშეგნების უწყვეტლობის კონსტატაცია ცვალებადი ობიექტების აღქმისა და გამოცდილების ფონზე), პიროვნულ იდენტობას (ინდივიდუალური ფსიქოლოგიური განვითარებისა და სულიერი ჯანმრთელობის ნორმა), ჯგუფურ ან კოლექტიურ იდენტობას (რომელიმე სოციალურ ერთობაში შემავალი ინდივიდუალური ყოფიერების მიკუთვნებულობა), ფსიქოისტორიულ იდენტობას (ისტორიული სეგმენტის განსაზღვრა) და ეგზისტენციალურ იდენტობას (არყოფნის წინაშე ეგზისტენციალური მდგრადობის მოპოვების პირობა). მათი საერთო ელემენტი, ყოფიერების ფსიქოლოგიური და სოციალური პარამეტრების თანაფარდობაა [ნემსაძე 2009: 12-13].

ერიკ ერიკსონმა ფსიქოსოციალურ ცვლილებათა თეორია, ადამიანის ცხოვრების ტიპური კონფლიქტის რვა სახეობის აღსაწერად ჩამოაყალიბა. მისი რწმენით, ყოველი ინდივიდი თანმიმდევრულად გადის ამ სტადიებს, რომლებიც საკუთარი რაობის პრობლემის გარშემო იყრის თავს. ინდივიდი წარმატებით გადაჭრის ან ვერ გადაჭრის ამ კონფლიქტს. წარმატებული გადაჭრა გულისხმობს იმას, რომ შესაძლოა პიროვნებამ წარმატებით მოაგვაროს ეს კონფლიქტი და რაღაც ახალი და პოზიტიური შეიძინოს, ან – ვერა და მას რაღაც არაჯანსაღი დაემატოს, ისეთი, რაც შემდგომში დაღს დაასვამს მისი ცხოვრების კარდინალურ განწყობებსა და მოლოდინებს [ბალიაშვილი 2010: 44].

ე. ერიკსონის აზრით, „უფრო ადრეულ და უფრო არადიფერენცირებულ „იდენტობის გრძნობას“ იწვევს ურთიერთნდობისა და ურთიერთგაგების გრძნობა, რომელიც აღმოცენდება ყველაზე ადრეულ ურთიერთობებში დედასა და შვილს შორის, სწორედ

ამაზეა დამოკიდებული მისი თქმით, იდენტობის საფუძვლების ჩამოყალიბება ბავშვებში [Павлова 2001: 14].

ადამიანის სასიცოცხლო ციკლს ერიკსონი იდენტობის ეპიგენეზს უწოდებს, შესაბამისად, მის მიერ გამოყოფილი რვა სტადია იდენტობის ფორმირების ეტაპებს წარმოადგენს, რომელთაგანაც თითოეულ სტადიას თავისი განუმეორებელი წვლილი შეაქვს მის განვითარებაში.

მას განხილული აქვს ცხოვრების შინაარსობრივად განსხვავებული 8 ციკლი, ესენია:

- I. ძუძუს წოვის ხანა (1 წელი)
- II. აღრეული ბავშვობის ხანა (2-3 წელი)
- III. სკოლამდელი ხანა (4-5)
- IV. სკოლის ხანა (6-11)
- V. მოზარდის ხანა (12-18)
- VI. ახალგაზრდობის ხანა (18-25)
- VII. მოწიფულობის ხანა (25- დან...)
- VIII. სიბერის ხანა (60- დან...)

ერიკსონის თქმით, განვითარების თითოეულ სტადიაზე ვხვდებით სპეციფიკურ კრიზისს, რომლის სიძნელეების გადალახვაც ადამიანის ძალებისა და უნარების ფორმირებას, პიროვნების ინტეგრირებასა და პროგრესს ახდენს. სიძნელეების ვერდაძლევის შემთხვევაში კი საქმე გვაქვს პიროვნულ რეგრესსა და ჩამორჩენასთან.

„კრიზისის დაძლევა - ვერდაძლევა თითოეულ სტადიაზე ადამიანში სპეციფიკურ, ორ ერთმანეთისაგან განსხვავებულ ანტიპოდურ დამოკიდებულებას, მიმართებას აყალიბებს: 1. ძუძუსწოვის ხანაში სამყაროსადმი ბაზისურ ნდობას ან ბაზისურ უნდობლობას; 2. აღრეული ბავშვობის ხანაში – დამოუკიდებლობას ან გაუბედაობას; 3. სკოლამდელ ასაკში – ინიციატივას ან დანაშაულის გრძნობას; 4. სკოლის ასაკში – შრომისმოყვარეობას ან არასრულფასოვნებას; 5. მოზარდობის ხანაში – იდენტურობას ან როლების აღრევას; 6. ახალგაზრდობის ხანაში – სიახლოვეს ან იზოლაციას; 7. მოწიფულობის ხანაში – სხვებზე ზრუნვას ან თავის თავში დახშულობას და 8. სიბერის ხანაში – მთლიანობის ანუ საშველობის განცდას“.

ერიკსონი განვითარების თითოეულ საფეხურზე ფორმირებულ პიროვნულ მდგომარეობას აღნიშნავს ფსიქოლოგიურ ძალად, უნარ-ჩვევად, ასევე ახალ მიმართებად, რომელთაც ინდივიდი რეალობასთან ურთიერთობაში ამჟღავნებს [ნადირაშვილი 2004: 131-132].

ერიკსონი ერთმანეთისგან განასხვავებს პოზიტიურ და ნეგატიურ (დამნაშავე, შეშლილი...) იდენტობას. ნეგატიურ იდენტობას განამტკიცებს და ხშირად ხელსაც უწყობს სოციალური ან ჯგუფური ზემოქმედება (მაგალითად, „იარლიყების მიკერება“). „პიროვნება ასაკის მატებასთან ერთად უფრო და უფრო მეტად რთავს ცნობიერების ნაკადს იდენტიფიკაციის პროცესში და საბოლოოდ ახალგაზრდული პერიოდის დასასრულს (როცა იდენტობის დადგენა ძირითადად მთავრდება), ეს პროცესი მთლიანად ცნობიერ სფეროში ექცევა“ [ნემსაძე 2009: 14-18].

ერიკსონის მოსაზრებით, ჯანსაღი ფსიქოსოციალური განვითარების პროცესში იდენტობა სხვებთან ინტიმურობის დამყარებამდე ყალიბდება (McAdams, D.P., 2006) [ხეჩუაშვილი 2013: 44].

ერიკსონი პირველია, ვინც იდენტობის სხვადასხვა სახეებს გამოყოფს. პირველ რიგში, განასხვავებს ინდივიდისა და ჯგუფის (კოლექტიური) იდენტობის ცნებებს. ის მიიჩნევს, რომ იდენტობა ემსახურება გადარჩენას და ის ადამიანის ევოლუციის ერთ-ერთი მონაპოვარია.

ის ასევე საუბრობს „იდენტობის აღრევის“ შესახებ და მას განსაზღვრულ ცხოვრებისეულ სიტუაციებში აღმოცენებულ სპეციფიკურ კრიზისად მიიჩნევს. მისი თქმით, ფსიქიკური დაძაბულობისა და მის შედეგად წარმოქმნილი რღვევის გამომწვევი ფაქტორები ფიზიკური და ფსიქოლოგიური სიახლოვის საჭიროების აღმოცენება, მეტოქეობა, საბოლოო პროფესიონალური არჩევანი და ფსიქოსოციალური თვითგანსაზღვრება [Павлова 2001: 22].

თუკი ინდივიდი ვერ ახერხებს საკუთარი იდენტობის დადგენას, ის „იდენტიფიკაციის კრიზისს“, ერთგვარ რღვევას განიცდის თვითგაიგივების შეუძლებლობის პირობებში. ეს სოციალური ფენომენი პოსტმოდერნიზმის კულტურის კონტექსტში გაფორმდა. ზოგჯერ ადამიანს უჭირს საკუთარი პიროვნული პოზიციის გამოკვეთა. ეს ხშირად ახალგაზრდებთან გვხვდება, როცა ისინი ვერ ახერხებენ საკუთარი თავის პოვნასა და წარმოჩენას. შესაძლოა, ინდივიდის მიერ იდენტობის დაკარგვა ასაკობრივ ფსიქოლოგიურ კრიზისს ან სოცალურ-კულტურულ სივრცეში მიმდინარე სწრაფ ცვლილებებს უკავშირდებოდეს, ასევე ხშირად კრიზისის გამომწვევი გენეტიკური ჯაჭვის განყვეტა ხდება ხოლმე, თუმცა კრიზისი დროებითია და ჩაშლილი იდენტობის აღდგენა შესაძლებელია მაშინვე, როგორც კი მოხდება

დაკავშირება ნებისმიერ რეალურ გენეტიკურ ნათესავთან ან ასოციაციურ წინაპართან, დაასკვნის მკვლევარი ადა ნემსაძე ოთარ ჭილაძის რომანების ანალიზისას [ნემსაძე 2009: 9-10; 14-15].

როგორც ე. ერისკონი აღნიშნავს ფსიქოსოციალური იდენტიფიკაცია არის პიროვნების საბაზო ფსიქოლოგიური, სოციალურ-ისტორიული და ეგზისტენციალური მახასიათებლების ერთობლიობა. თუმცა ფსიქოლოგი მიიჩნევს, რომ იდენტობის ჩამოყალიბების პროცესი მთელი სიცოცხლე გრძელდება, ბავშვობის დასასრულს უკვე მიიღწევა განსაზღვრული მთლიანობა, რომელიც თავის თავში მოიცავს ყველა სახის იდენტიფიკაციას, რომელიც შეიძლება შეიცვალოს ეგოსინთეზისა და რესინთეზის პროცესში [Павлова 2001: 23].

თავი 2. თვითიდენტობის პრობლემა რომანებში

მწერლობა მაღალი იდეალების გარეშე არათუ ღალატობს საკუთარ მიზნებს, არამედ სრულიად უსარგებლოც კი ხდება. ამას ადასტურებს სოცრეალისტური ლიტერატურა, რომელმაც ყველა ღირებულებაზე უარი თქვა და დეფორმირებული ფასეულობები წამოსწია წინ, რადგან ამას მოითხოვდა ტოტალიტარიზმის იდეოლოგია. სიყვარული, თანაგრძნობა, მეგობრობა – სრულად განიდევნა სააზროვნო სივრციდან. თუმცა, საბედნიეროდ, ასეთი ეტაპები ადრე თუ გვიან ყოველთვის სრულდება და მწერლობა, საკუთარი დანიშნულებიდან გამომდინარე, კვლავ უბრუნდება ჭეშმარიტ, მარადიულ, საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან თემებსა და საკითხებს. შესაბამისად, ქართულ სალიტერატურო სივრცეშიც უკვე მე-20 საუკუნის 70-იანი წლებიდან მხატვრულმა ლიტერატურამ აღადგინა ბიბლიური და მითოსური მოდელები, თანამედროვე პრობლემებს შეუსაბამა და მხატვრულ სახეებად გარდაქმნილი მკითხველს წარუდგინა. ამ პერიოდში განსაკუთრებით აქტუალური ხდება რომანის ჟანრი, რომელიც დეფორმირებული კულტურული და იდეოლოგიური სივრცის მოწესრიგების პროცესში ებმება. მას წინა პლანზე გადმოაქვს სულიერი ღირებულებები, მარადიული საკითხები.

სწორედ ამ პერიოდშია დაწერილი, ჩვენთვის საინტერესო რომანები: გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“ და ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“. კონცეპტუალურ თანხვედრასთან ერთად (ორივე ავტორს იდეის საილუსტრაციოდ უძღვები შვილის ბიბლიური იგავი აქვს გამოყენებული) აღსანიშნავია, რომ დასახელებულ ტექსტებში მთავარი თუ მეორეხარისხოვანი პერსონაჟები იდენტობის კრიზისს განიცდიან. სამწუხაროდ, უმრავლესობა მას ფინალშიც ვერ მოიპოვებს. აქ ადამიანი წარმოჩენილია არა ოდენ კონკრეტულ დროსა და სივრცეში, არამედ ზედროულ, ზესივრცულ, მარადისობის კონტექსტში, აქედან გამომდინარე, პრობლემა მარადიული, თემა აქტუალური, გამოსავლის პოვნა კი, შეიძლება ითქვას, დღესდღეობით გართულებულიც კია [მენტეშაშვილი 2015: 18-24].

ნაშრომში ვისაუბრებთ ორივე რომანის მთავარ პერსონაჟთა შესახებ. დომენიკოსთან ერთად, ანუ დადებითად განვითარებული იდენტიფიკაციის საილუსტრაციოდ, გავანალიზებთ ალექსანდრეს სახეს, უარყოფითად განვითარებული იდენტიფიკაციის საჩვენებლად კი შევადარებთ ქაიხოსროსა და გვეგვეს მხატვრულ სახეებს. გამომდინარე იქიდან, რომ ჩვენ მიერ შერჩეული კვლევის მეთოდისთვის იდენტობის განვითარების რთულ

გზაზე ძალიან მნიშვნელოვანია ქალური საწყისის მისია პერსონაჟთა თვითიდენტიფიკაციის პროცესში, ყურადღებას გავამახვილებთ ქალთა (ანა-მარია / ანეტა; ტერეზა / მარო) როლზეც.

2.1. ქაიხოსრო და გვეგვე

ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მოჰვნელმან“ თვითიდენტობის კრიზისს თითქმის ყველა პერსონაჟი განიცდის, თუმცა მთავარ „დაკარგულად“ ქაიხოსრო მაკაბელი გვევლინება, რომლის ტრაგედიიდანაც იღებს სათავეს მისი შთამომავლობის ყველა უბედურება.

ქართულ ლიტერატურატურათმცოდნეობით სივრცეში ამ კუთხით ოთარ ჭილაძის რომანები და, მათ შორის, „ყოველმან ჩემმან მოჰვნელმან“, გაანალიზებული აქვს მკვლევარ ადა ნემსაძეს, რომელიც ცალკე განიხილავს ქაიხოსრო მაკაბელის სახესაც და მისი იდენტობის კრიზისზე საუბრისას რამდენიმე მიზეზს გამოყოფს, რომლებიც ხელისშემშლელ ფაქტორებად ევლინება მას იდენტიფიკაციის მოპოვების გზაზე. ამ ფაქტორთაგან, პირველია **შიშის განცდა**, რომლის გამოც მის ერთადერთ საზრუნავად ფიზიკური არსებობის გადარჩენა ქცეულა. ამ ფსიქიკური გადახრის ლოგიკური შედეგია ის, რომ მაიორი ყველა ადამიანში მტერს ხედავს. ამიტომაც აღარ შესწევს მას რეალური და წარმოსახული მტრის გარჩევის უნარი. აქედანვე იღებს სათავეს დაჟინებული სურვილი საკუთარი, დაცული სივრცის შექმნისა. მკვლევრის თქმით, შეშინებული პერსონაჟი იმ მდგომარეობამდე მიდის, რომ არათუ სხვაში, საკუთარ თავშიც კი მუდმივად ეჭვი შეაქვს.

მეორე დიდი ბარიერი, რომელსაც ადა ნემსაძე გამოყოფს, არის **მორალურ-ზნეობრივი ფასეულობების უქონლობა**. ჯარში მოხვედრილი მცირეწლოვანი ქაიხოსრო მართლაც რომ სასტიკ გარემოში ხვდება, სადაც ბილწსიტყვაობისა და უზნეო ქმედებების მეტს ვერაფერს ხედავს, რის საფუძველზეც ყალიბდება ის უგრძნობ, უსამართლო, სასტიკ პიროვნებად.

მის კიდევ ერთ თანმდევად, **მარტოობის გრძნობა** ქცეულა. იგი თანდათანობით ძლიერდება და შიშით ატანილ მაიორს იმაშიც კი ეპარება ეჭვი, არსებობს თუ არა მართლაც ამქვეყნად ქაიხოსრო მაკაბელი. ამასთან ერთად, გამოკვეთილია მისი მიმთვისებლური ბუნება, რომელიც მამობილის დანატოვარი სკივრის ქექვისას იჩენს თავს.

ნაშრომში „იდენტიფიკაციის პრობლემა ოთარ ჭილაძის რომანებში“ მაიორის ყველაზე დიდ პრობლემად, რა თქმა უნდა, ფსიქოსოციალური იდენტობის კრიზისია მიჩნეული. მას ამ გრძნობას საკუთარი ხელით აშენებულ სახლში ცხოვრება უმძაფრებს, ვინაიდან ქაიხოსრო ქვეცნობიერად ყოველ წამს გრძნობს იმას, რომ მისი რეალურად არაფერია და უბრალო მიმთვისებელია, რომელმაც საკუთარი ფესვები დაივიწყა. ის მატერიალურად ხდება საკუთარი სახლის მეპატრონე, სულიერად – ვერა.

ერთადერთი, რაც საკუთარ სივრცეში მოსაჭიდი აქვს მაიორს, რაც მას პერსონალიზაციის პროცესში გამოადგება, უზარმაზარი კედლის საათია. მის გაჩერებასთან ერთად, მაიორის ბატონობის დროც მთავრდება.

მნიშვნელოვანი დაკვირვებაა ისიც, რომ ქაიხოსრო მაკაბელი მთავარს, საკუთარ თავთან დიალოგს სრულიად მოკლებულია. მას ყველასა და ყველაფერში შეაქვს ეჭვი. ნაშრომში ასევე გამახვილებულია ყურადღება ქაიხოსროსა და ბიბლიური კანონის გზათა საერთოობაზე, ვინაიდან, როგორც ზოსიმე მღვდელი განუმარტავს, მკვლელობა და ამ ქმედების ჩადენის სურვილი თანაბარი სიმძიმის დანაშაულია.

საბოლოოდ კრიზისი იმ ზომამდე მიდის, რომ მაიორი მთლიანად ეთიშება გარესამყაროს, რის საფუძველზეც ჩნდება საკუთარი თავის რეალიზაციის პრობლემა [ნემსაძე 2009: 29-38].

ქაიხოსროს, რომ დიდი ფსიქოლოგიური ტრავმა აქვს, სიუჟეტის მსვლელობისას ჩანს. ფსიქოლოგიაში ცნობილი ფაქტია, რომ ადამიანის პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის უმნიშვნელოვანესია ბავშვობის პერიოდი.

ფროიდის მიხედვით, მშობლისა და ოჯახის წევრებიდან მომდინარე ზეგავლენის ძალა განსაზღვრავს ხუთ წლამდე ბავშვის პიროვნების ჩამოყალიბებას. ამ პროცესში პრიორიტეტი ენიჭება უფრო გარე ფსიქიკის რეალობას და გენეტიკურ მემკვიდრეობას, ვიდრე თავად სუბიექტის ცნობიერებას. სწორედ ამ ასაკში ხდება ოიდიპოსის კომპლექსის დაძლევა და ყალიბდება პიროვნების ბირთვი, რომელიც განსაზღვრავს მას მთელი შემდგომი ცხოვრების მანძილზე. ხუთი წლის ასაკამდე ბავშვისადმი ოჯახის წევრების სიმკაცრე განაპირობებს ცნობიერებიდან დიდი რაოდენობით შინაარსთა განდევნას, რაც შემდგომ ნევროზის წყარო შეიძლება გახდეს. სწორედ მშობლების მიერ და მათი ზეგავლენით ჩამოყალიბებული მორალის შედეგია ბავშვის მიერ ნათქვამი ტყუილი ან ანტისოციალური ქცევა [ნადირაშვილი 2004: 126-129].

პერსონაჟის ბავშვობისთვის თვალის გადავლება კი საკმარისია იმის დასტურად, რომ მთავარი ცხოვრებისეული სიმძიმის გადატანა მას სწორედ ამ პერიოდში მოუწია, მაშინ, როცა თავის დაცვის არანაირი უნარი არ გააჩნდა, ალა-მაჰმად-ხანის თბილისში შემოსევისას. ქაიხოსროს მოხუცებულობამდე არ ამოსდიოდა თვალებიდან ის საშინელი მომენტი, როცა საკუთარი ოჯახის წევრები სისხლში ამოსვრილი იხილა. მას, აფექტის მდგომარეობიდან გამომდინარე, ისიც კი არ ახსოვს, გადარჩენის იმედით აივნიდან გადააგდეს თუ თავად გადმოხტა. ეს შემთხვევა, რა თქმა უნდა, ნებისმიერ ადამიანს უდიდეს ტრავმად დარჩებოდა, მაგრამ მნიშვნელოვანი ისაა, რომ პერსონაჟს გაქრობის ნაცვლად ტრავმის ღამეს განცდილი შიშები უფრო და უფრო უმძაფრდება. ერიკ ერიკსონის თეორიის თანახმად, ადამიანის განვითარების ნებისმიერ საფეხურზე არსებობს სპეციფიკური კრიზისი, რომლის დაძლევა ადამიანის ძალებისა და უნარების ფორმირებას, პიროვნების პროგრესს უწყობს ხელს. სიძნელეების ვერდაძლევა კი ჩამორჩენას განაპირობებს. თუკი გავისწავლოთ, რომ საკუთარი ცხოვრების მთავარი ტრავმის მომენტში ქაიხოსრო მხოლოდ 5 წლის იყო, ნათელია, რომ მხოლოდ ამ ასაკამდე იყო შესაძლებელი მისი პიროვნების სწორად განვითარება, როცა მშობლები მის გვერდით იყვნენ. მასში ამ დროისთვის უკვე უნდა ყოფილიყო გავითარებული სამყაროსადმი ნდობის, დამოუკიდებლობისა და ინიციატივის გრძნობები. ფროიდის მიხედვით, სწორედ ამ ასაკში უნდა მომხდარიყო ოიდიპოსის კომპლექსის დაძლევა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 5 წლამდე ასაკის ბავშვი უფრო მიმდებია და მას არ ძალუძს კრიტიკულად გაანალიზოს ოჯახის, გარემოს ზემოქმედება. ეს ფაქტორი უნდა იყოს იმის მიზეზი, რომ მაიორი მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ვერ ახერხებს ამ მოგონებისა და შიშების მოშორებას, ვინაიდან ეს იყო ასაკი, როდესაც მის ცნობიერებაში ფაქტები გამძაფრებულად, ისეთი სახით იბეჭდებოდა, როგორადაც კონკრეტულად იმ მომენტში აღიქვამდა ის და ამან ხელი შეუშალა სამომავლოდ ყველაფრის რაციონალურ ჭრილში გაანალიზებას, ჩვეულებრივ ადამიანად ჩამოყალიბებას. ამ დროს მე-ს ფორმირება ბავშვის ნებისგან დამოუკიდებლად მიმდინარეობს.

ქაიხოსროს ხასიათზე საუბრისას, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ის სისასტიკე, რომელიც მასში წლებთან ერთად მძაფრდებოდა და რომელმაც საბოლოოდ პიკს მიაღწია, ნამდვილად სასტიკი საზოგადოების, დაუნდობელი სოციალური დამსახურება იყო:

„ხალხი, რომელიც წარამარა იცვლებოდა უსასრულო გზაზე და მაინც ყოველთვის ერთნაირი იყო, ან სიმართლეს უმაღლავდა, ანდა თავს არ უყადრებდა. პურის ყუას თუ მიუგდებდნენ, ძაღლის ფიჩვებზე თუ დააწვენდნენ და სრულებითაც არ ნაღვლობდნენ

აღბათ, ის ფიჩვები დილით ცარიელი რომ ხვდებოდათ, ხოლო პურის ყუა – ჭუჭყიანი ცრემლით დამბალი და აქა-იქ გამოციცქნილი“ [ჭილაძე 2010: 62].

რაც შეეხება მისი ცხოვრების შემდგომ პერიოდს, როგორც აღნიშნულია, „ოცდახუთი წელი აქეთ-იქით დაბრაგუნობდა, მადლიერების გრძნობით ივონებდა ამ უსახელო მასწავლებლებს, ჯერ კიდევ ბავშვს რომ აგემეს ჯარისკაცური ცხოვრების სიმძიმეცა და სიამტკბილობაც“ [ჭილაძე 2010: 64].

ჩვენ ქაიხოსროს უკვე მოწიფულობის ასაკიდან (ურუქში ჩასვლისას ის უკვე 40 წლისაა) ვიცნობთ, როდესაც მას უკვე გავლილი აქვს განვითარების ახალგზარდობის პერიოდის ძირითადი ეტაპები (სკოლის ხანა (6-11), მოზარდობის ხანა (12-18), ახალგზარდობის ხანა (18-25). ამ სტადიების გავლისას, მას წესით ეტაპობრივად უნდა შეეძინა შრომისმოყვარეობის ან არასრულფასოვნების, იდენტურობის ან როლების აღრევის, სიახლოვის ან იზოლაციის, სხვებზე ზრუნვის ან თავის თავში დახშულობის გრძნობები. მისი პიროვნებაზე დაკვირვებით ცხადი ხდება, რომ მან განვითარების ვერცერთ ეტაპზე არსებული წინააღმდეგობები ვერ გადალახა წარმატებით და შესაბამისად მისმა იდენტობამ რეგრესი განიცადა.

როგორც მკვლევარი ადა ნემსაძე აღნიშნავს, ქაიხოსროს ცხოვრების თანმდევი გრძნობა შიშია, ამიტომაც აგებს უზარმაზარ სახლს. იმ ეპიზოდმა, როცა მაიორი საკუთარ საცხოვრისს იმსიმაღლე გალავანს შემოავლევს, ცხენიან კაცსაც რომ გაუჭირდება გადასვლა, რათა თავი მეტად დაცულად იგრძნოს, შეიძლება გაგვახსენოს გალავნიანი ურუქი ძველ შუმერულ-აქადურ ეპოსიდან „გილგამეშიანი“. იქაც, ქაიხოსროს მსგავსად, მთავარი გმირი უკვდავებას ეძებს, სიკვდილის მნახველს გადარჩენა სურს, თუმცა ბოლოს ხვდება და აცნობიერებს, რომ ეს შეუძლებელია, ამისთვის არც გალავნის შიგნით ცხოვრება კმარა და არც ფიზიკური სიძლიერე, ყველა ადამიანი მოკვდავია და, შესაბამისად, მასაც უწევს, გადალახოს შიში და შეეგუოს ამ ფაქტს. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ ეპოსი სწორედ რომ გალავნის ქვებით იწყება, რომელსაც პერსონაჟი საკუთარი სიძლიერის სადემონსტრაციოდ ასახელებს:

„ურუქის ქალაქს ზღუდე შემოავლო

წმინდა ეანას კურთხეულ ბეღელს.

ახედე ზღუდეს, ლარივით გამართულს!

ქვაკუთხედს დახედე - მის დარს ვინ შექმნის! [გილგამეშიანი 2015: 5].

საგულისხმო ფაქტია ისიც, რომ ქაიხოსრო არ იყო რეალურად არც ურუქელი და არც საკუთარი აშენებული სახლის მფლობელი ისევე, როგორც გილგამეში არ იყო წარმოშობით ურუქიდან.

ლიტერატურაში სახლის უდიდეს დატვირთვასა და მნიშვნელობას რ. ყარალაშვილი უსვამს ხაზს. „სახლი“ – ეს არის დაცული სივრცე, გარე საფრთხისგან თავდაცვის საშუალება, თავშესაფარი. ჩვენს სახლს ჩვენ აღვიქვამთ, როგორც ჩვენს წილხვედრ სივრცეს სამყაროში. ის ინდივიდუალურობის ხერხემალია. ჩვენ საცხოვრისთან არა მარტო სხეულებრივად ვართ დაკავშირებული, არამედ, უფრო მეტად, სულიერად [ნემსაძე 2009: 35].

მაშინ, როდესაც ქაიხოსროს იდენტობის ჩამოყალიბებაზე ვსაუბრობთ, აუცილებელია იმ გარემოს გათვალისწინება, სადაც მას უხდებოდა ცხოვრება. მან საკუთარი არსებობის საკმაოდ დიდი პერიოდი, 25 წელი, როგორც ტექსტიდან ვიგებთ, ჯარსა და ყაზარმულ ცხოვრებაში გაატარა. აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ მისი პიროვნების ფორმირებაზე უდიდეს კვალს დაამჩნევდა ის, თუ როგორი ღირებულებების მატარებელ ადამიანებთან უწევდა მას ყოფნა. სამწუხაროდ, არც აქ ყოფილა მისი ბავშვობისაგან დიდად განსხვავებული გარემო. პერსონაჟი კვლავ საშინლად დამორგუნველ გარემოში ხვდება, სადაც მას არავინ აჩვენებს სიყვარულს, სიბოძს და ერთადერთი კანონი, რომელიც „მუშაობს“, მგლური კანონია.

ფსიქოლოგიიდან ცნობილია, რომ ბავშვის განვითარებაზე მაშინ, როდესაც მას საკუთარი ეთიკური კანონები, მორალი არ გააჩნია, უდიდესი გავლენა აქვს სხვის ამა თუ იმ საქციელს.

„დიდი გზა გაიარა ამ ჯართან ერთად, ბევრი რამე ნახა და ბევრი რამე ისწავლა... ცხვირიდან ბოლის გამოშვება და სამსართულიანი, გულიდან ბოლის ამომტანი გინება, რითაც ჯარისკაცების აღტაცებასაც იმსახურებდა და ულუფასაც იმსახურებდა“ [ჭილაძე 2010: 64].

აღნიშნულ გარემოში მასში არსებული თვითგადარჩენის ინსტინქტი კიდევ უფრო მძაფრდება და არაერთ ახალ, უარყოფით გამოცდილებას იძენს.

ქაიხოსროს უდიდესი შეცდომა, რამაც თვითიდენტობის კრიზისი ყველა ეტაპზე უფრო და უფრო გაუმძაფრა, იყო ის, რომ ის ცხოვრების არცერთ საფეხურზე არ ცდილობდა, შეექმნა საკუთარი. მისი მიმოვისებული ბუნება თითქოს ბავშვობიდან იკრეფდა ძალას და თანდათან მეთ მასშტაბებს იძენდა (ეს კარგად ჩანს, როცა იგი ექიმ ჯანდიერის ნაყიდ სათამაშოს „ჩუქნის“ ანეტას).

ზოგადად, პიროვნების თვითიდენტობის ჩამოყალიბებაზე, უდიდესი გავლენა აქვს მის რელიგიურ მრწამსს, ვინაიდან ზნეობრივ, ეთიკურ მაქსიმათა უმრავლესობას ადამიანი სწორედ აქედან ითვისებს. შესაბამისად, ქაიხოსროს პიროვნების ჩამოყალიბებასა და მისი იდენტობის ძიებაში უდიდესია რელიგიის როლი. ამ მხრივ ძალზე საინტერესოა მის მესხიერებაში აღბეჭდილი უდიდესი ტრავმა, ალა-მაჰმად-ხანის შემოსევა და იმ დღეს დატრიალებული ტრაგიკული მოვლენები. ყოველ ჯერზე, როცა ამ ფაქტს იხსენებს, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ის ეძებს დამნაშავეს იმ დროს მომხდარ უბედურებაში, თუმცა ამასთანავე ახსოვს, რომ იმ ღამეს მის ოჯახთან ერთად მთელი საქართველო დაეცა და, შესაბამისად, სხვა ადამიანთათვის ამ ყველაფრის გადაბრალებას ვერ ახერხებს. მაიორი იმასაც ხვდება, რომ ამ მოვლენებს ვერაფერს გადაეღობებოდა წინ. ერთადერთი, ვისაც მაშინ მისი და მისი ოჯახის დაცვა, გადარჩენა შეეძლო, ღმერთი იყო, რომელმაც მისი აზრით, ისინი მიატოვა და მათი/მისი ვედრება არ ისმინა. ის არაერთხელ იხსენებს სურათს, თუ როგორ ლოცულობდნენ მტრის შემოსევისას მისი ოჯახის წევრები, რომელთაც ხატების წინ ლოცვას ერჩივნათ, გაქცეულიყვნენ მაინც.

„მისი გამჩენები... იმის ნაცვლად, გადაკარგულიყვნენ, სოროებში შემძვრალიყვნენ, თვითონვე ეზრუნათ საკუთარი სიცოცხლის გადასარჩენად, ღმერთს მიენდვნენ და, ხატების წინ დაჩოქილნი, ლოცვითა და ვალობით შეეცებნენ ბრმასა და თავხედ სიკვდილს“ [ჭილაძე 2010: 63].

„თუ გადარჩა, იმ სისხლის წყალობით გადარჩა, მათ ოჯახში რომ დაიღუპრა... იმ სისხლიდან დაიბადა ხელმეორედ, რომელიც ხატებიდან მშვიდად გამომზირალ წმინდანებს მიეშხეთა სახეში და რომელშიაც მისი უმცროსი დის აკვანი ირწეოდა“ [ჭილაძე 2010: 62].

სწორედ ამ ტრაგიკულ შემთხვევას უნდა უკავშირდებოდეს ქაიხოსროს რელიგიისადმი უარყოფითი, სკეპტიკური დამოკიდებულება, რომელიც არაერთგან იკვეთება ზოსიმე მღვდელთან საუბრისას:

„უსამართლოა შენი ღმერთი, მამო, გინდაც მე მილაპარაკნია და გინდაც ძაღლს დაუყმუვლია, სულერთია მისთვის...“ [ჭილაძე 2010: 85].

მიუხედავად ზემოთქმულისა, რომანზე დაკვირვებისას იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ერთადერთი, რისი სულ მცირედი იმედი მაინც შეერჩენია ქაიხოსროს, მაინც რწმენაა. იმისი თქმა, რომ მაიორი მორწმუნეა, ცალსახად არასწორია, მაგრამ მაშინ, როდესაც მას დაკარგული ჰყავს მტერიც, მოყვარეცა და საკუთარი თავიც, ერთადერთი სფერო, რომელსაც

არ ეშვება და საიდანაც გამუდმებით, უტიფრად ითხოვს პასუხებს არის რელიგია, ხოლო ის ერთადერთი ადამიანი, რომელმაც პასუხები უნდა გასცეს და დაეხმაროს ყოფის სიმძიმის ატანაში, ზოსიმე მღვდელია, რომელსაც, სხვებისგან განსხვავებით, მტრად არ მიიჩნევს და რომელისგანაც მორალურ მხარდაჭერას ელის.

ზ. კაზბეკოვას აზრით, მამა ზოსიმეს კიდევ ერთი დიდი მისია აკისრია, ის ქაიხოსროს საკუთარ თავთან დიალოგის დანაკლისს უვსებს, მღვდელი მის შინაგან ხმად იქცევა, მისი მღუმარე ადამიანური სინდისის როლს ასრულებს. თუმცა, სხვა მოსაზრებით, ქაიხოსროს სულში არსებულ კრიზისს მისი ქრისტიანული რჩევებიც კი ვეღარ შველის [ნემსაძე 2009: 37].

ქაიხოსრო გულის სიღრმეში გრძნობს, რომ მაშინ, როცა მთელ სამყაროში არავის უყვარს, ღმერთი მაინც არ ტოვებს ზოსიმე მღვდლის სიტყვის სახით, რადგანაც მართო უფალმა უწყის მისი რეალური ცხოვრება და მიზეზი იმისა, თუ რატომ შეიძლებოდა ქცეულიყო ასეთ ადამიანად. საკუთარ იდენტობასთან დაკავშირებულ კითხვაზე თუ ვინაა ის, ყველაზე მნიშვნელოვან პასუხსაც მღვდლისგან იღებს. ზოსიმეს თქმით, მაიორი ფესვიანად მოგლეჯილი, შინმითანამდე სუნდაკარგული, ხელში დამჭკნარი იაა. როგორც ალა ნემსაძე აღნიშნავს, ია საკუთარი არსით შეუძლებელია უარყოფითი ესთეტიკური მახასიათებლების შემცველი იყოს. მართლაც, ოთარ ჭილაძე ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ ღმერთს ადამიანი ბოროტებისთვის არ შეუქმნია და ბუნებით ის კეთილია, თუმცა ზოგჯერ მას სასტიკი გარემო პირობები სულს უმახინჯებენ [ნემსაძე 2009: 35]. ვფიქრობთ, აქ აშკარად იკვეთება მღვდლის ლოიალური და მიმტევებლური დამოკიდებულება პერსონაჟისადმი.

ევროპული ტრადიციით, ია, კდემამოსილებას განასახიერებს, რადგან თავისზე გაცილებით მაღალი ხეების ჩრდილში იზრდება. ქრისტიანულ ხელოვნებაში მოკრძალების, თავმდაბლობის სიმბოლოა, ასოცირდება იესო ქრისტეს სახესთან, განსაკუთრებით ყრმა იესოსი. ყვავილთა ენაზე კი თეთრი ია უმანკოების სიმბოლო იყო (<http://sigils.ru/symbols/fialka.html>).

იის სიმბოლოს ისტორიულ მნიშვნელობათა გათვალისწინებით, შესაძლოა ის ფაქტი, რომ ზოსიმე მღვდელი ქაიხოსროს იას აღარებს, სხვის ჩრდილში მყოფობას გულისხმობდეს, რადგან ქაიხოსრო ყაფლან მაკაბელის ჩრდილში ცხოვრობს. გარდა ამისა, ბავშვობისდროინდელი ტრავმის თუ შემდეგდროინდელი შიშების, ზოგადად მის მიერ არჩეული ცხოვრების წესის გამო მას დაკარგული აქვს მოკრძალება, თავმდაბლობა.

სწორედ ამიტომაც ადარებს ქაიხოსროს ზოსიმე მღვდელი სუნდაკარგულ, ფესვმოგლეჯილ იას.

რწმუნადკარგულ ქაიხოსროს ვერაფრით გაუგია რაში მიუძღვის ბრალი და ამ ეჭვებს არაერთხელ გამოთქვამს ზოსიმე მღვდელთან საუბრისას, როცა მას ეუბნება, რომ ვერ ხვდება, ვისი ცოდვისთვის ისჯება, რომ მას არ სჭირდება მონამეობრივი სიკვდილი.

საუბარში ქაიხოსროს იდეალებიც იკვეთება, თუ ვისთან ახდენს ის საკუთარი თავის იდენტიფიკაციას. ტექსტიდან ვიგებთ, რომ ეს არის ძველი აღთქმისეული ნოე, რადგან, როგორც ის აღნიშნავს, ყველაფრის მიუხედავად, ისიც მასავით გადარჩა. სწორედ ნოეს სახეზეა სიზმრებშიც აღარ ასვენებს მაიორს.

ერიკ ერიკსონის მიხედვით, განვითარების რვავე სტადიაზე ადამიანს სხვადასხვა დილემების დაძლევა უწევს, რითაც იგი კიდევ ერთი საფეხურით მაღლდება თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე, ეს ყველაფერი კი, ცხადია, პირველ რიგში, მოვლენათა სწორად შეფასებასა და თვითჩაღრმავებას მოითხოვს. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ კიდევ ერთი შეცდომა თუ ხასიათის თვისება, რაც განსაკუთრებულად ელოდება წინ ქაიხოსროს საკუთარი თავის განვითარებაში, არის საკუთარი შეცდომების არ / ვერ აღიარების უნარი და მარადიული მცდელობა ყველაფრის სხვებისთვის გადაბრალევისა. მაიორი პასუხებს არასოდეს ეძებს საკუთარ თავში. ქაიხოსრო თათრის დაჭრის ამბავსაც კი საცოდავ დედა-შვილს, ანასა და გიორგას, აბრალებს იმის ნაცვლად, რომ თავისი სიმხდალე, სილაჩრე დაინახოს.

იდენტობაზე საუბრისას მნიშვნელოვანი ფაქტორია სივრცობრივი იდენტიფიკაცია, ამ თვალსაზრისით კი, უპირველესად, ყურადღება სამშობლოზე უნდა გავამახვილოთ. ქაიხოსრო მაკაბელის შემთხვევაში აქაც სავალალო მდგომარეობას ვაწყდებით, ვინაიდან მას სამშობლო არათუ არ უყვარს, არამედ მისთვის იგი თავშესაფრის ცნებას არ აღემატება. პატრიოტიზმთან დაკავშირებით, რომანის ერთ მონაკვეთში საკმაოდ საინტერესო მოსაზრებაა გამოთქმული, რომლის მიხედვითაც, შეიძლება ითქვას, აიხსნება ქაიხოსროს პოზიცია:

„სამშობლო ოჯახიდან იწყება და თუ ოჯახს მოუშლი კაცს, ცოლს გაუბახებ, შვილს ნაბიჯვრად გამოუცხადებ, მისთვის სამშობლო ჩვეულებრივ მიწა-წყლად იქცევა მხოლოდ, საძოვარ და სათეს ფართობად, რომელიც არსად არ იწყება და არც არსად მთავრდება, რადგან ცისქვეშეთში მიწა ყველგან მიწაა და წყალი ყველგან წყალია, მაგრამ იმას, ოჯახმოშლილს, ცოლგაბახებულს, შვილდაკარგულს, ქვეყნის მკვიდრი აღარ ჰქვია, არამედ მანანწალა,

რომლისთვისაც უკვე სულ ერთია, რომელი ცის ქვეშ, რომელ ჭიშკართან გამოუტანენ სამადლოდ ერთ ლუკმა პურსა და ერთ ყლუპ წყალს“ [ჭილაძე 2010: 124].

აქედან გამომდინარე, მაიორისთვის, რომელსაც სულ მცირე ასაკში უცხო დამპყრობელმა ყველანაირი კავშირი გააწყვეტინა საკუთარ წარსულთან, მიწასთან და გაქცევა აიძულა, საკმაოდ რთული გასათავისებელი იქნებოდა სამშობლოს სიყვარულის გრძნობა.

სოციალური ფსიქოლოგიაში არსებობს ოთხი ძირითადი თეორიული მიდგომა, რომელთაგან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი – *როლის თეორია* პირდაპირ უკავშირდება იდენტობის საკითხს. ვფიქრობთ, ძალზე საინტერესო იქნება ქაიხოსრო მაკაბელის მხატვრული სახის ამ კუთხით გაანალიზება.

აღნიშნული მიდგომის თანახმად, ინდივიდები ყოველთვის გარკვეულ როლებს ასრულებენ, თუმცა როლის ქვემდებარე პოზიციები საზოგადოების მიერაა განსაზღვრული. როლი აღემატება ინდივიდს. როლები შეიცავს მოლოდინებს შესაბამისი ქცევის შესახებ, რომელთა წყაროა საზოგადოებრივი ნორმები, სოციალური ინტერაქციის სხვა მონაწილეები და სხვადასხვაგვარი აუდიტორია, მათ შორის, წარმოსახულიც (როგორიცაა ღმერთი, გარდაცვლილი მშობელი, მომავალი თაობები).

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ მკითხველი სიუჟეტის მსვლელობისას ხედავს არა ქაიხოსროს იდენტობის განვითარებას ან მისი პიროვნების ახალ საფეხურებზე ასვლას, არამედ იმას, თუ როგორ ითვისებს ის სხვადასხვა როლს: გვარს (მაკაბელი), წოდებას (მაიორი), ტანისამოსს, სამოქმედო სივრცეს (ურუქი) თუ ცოლს (ანა).

აღნიშნული თეორიის მიხედვით, ადამიანის ქცევა უარყოფითად ფასდება, თუკი არ შეესაბამება როლურ მოლოდინებს. როლურ მოლოდინებთან ადამიანის ქცევის შეუსაბამობა შეიძლება იმისი ბრალი იყოს, რომ მას კარგად ვერ გაუგია თავისი როლი, სათანადოდ არ ფლობს მის შესატყვის უნარჩვევებს, არ არის მონდომებული შეასრულოს ან შეგნებულად არ ასრულებს მას [ბალიაშვილი 2010: 19].

როგორც ვხედავთ, სოციუმის როლი საკმაოდ დიდია. სწორედ საზოგადოების რეაქციამ უბიძგა ქაიხოსრო მაკაბელს, ეცრუა საკუთარი დამსახურებების შესახებ, როდესაც მათგან წამოსული ერთგვარი მოთხოვნა დაინახა, რომელიც მისი ვიზუალური მხარის გათვალისწინებით გაუჩნდათ:

„მამობილის მუნდირი, საქართველოში რომ გადმოვიდა, მაშინ ჩაიცვა, მანამდე მხარზე შემოდგმული კიღობნით მოჰქონდა. მერე აღარც მოუშორებია, რადგან მუნდირში გამოწყობილს ყველგან ადვილად შესამჩნევი პატივისცემით, მორიდებითა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, შიშითაც კი ხვდებოდნენ“ [ჭილაძე 2010: 75].

შემდგომი მოთხოვნა, რომელიც წამოვიდა სოციუმის წევრებისგან, ქერივ-ობლების დამცველის, ქომაგის როლი იყო, რომელსაც ასევე წარმატებით, თუმცა საკუთარი სურვილის წინააღმდეგ, მოერგო მაიორი. სწორედ აქედან გამომდინარე არ გაუსწორდა ფიზიკურად ის ანასა და გიორგას თათრის დაჭრის ღამეს:

„მაიორს ახლა ყველაზე მეტად ანა და გიორგა ეზიზღებოდა. სიამოვნებით გაუჩივრებდა ორივეს თავს, მათი დამცველი, მათი ერთადერთი ქომაგი რომ არ ყოფილიყო ხალხის თვალში, რის გამოც, მოწინებითა და აღტაცებით შესცქეროდნენ ყველანი“ [ჭილაძე 2010: 31].

სოციალურ ფსიქოლოგიაში შენიშნულია, რომ არსებობს მინიჭებული და მიღწეული როლები. „ნამდვილ მე - ს“ , მოპოვებული როლები უფრო ასახავს [ბალიაშვილი 2010: 19-20].

ქაიხოსრო მაკაბელის შემთხვევაში ჩვენ ვხედავთ, რომ მისი ყველა როლი მინიჭებულია და რეალურად მას არცერთი მდგომარეობის მოსაპოვებლად არ უბრძოლია, შესაბამისად იმაზე, თუ რეალურად ვინ არის ის, არცერთი სტატუსი არაფერს ამბობს, პირიქით, მკითხველი ქაიხოსროსთან ერთად უფრო და უფრო იხლართება სიცრუის ბაღეში. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა ისიც, რომ ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც მას გიორგა სძულს ისაა, რომ სწორედ ეს ბავშვია ერთადერთი, ვინც თავიდანვე ხედავს მის რეალური სახეს, ხოლო შეგრძნება იმისა, რომ ის ნილბის გარეშე, დაუცველი იმყოფება დედა-შვილის წინაშე, მათდამი სიძულვილს უასმაგებს:

„გიორგამ იცოდა, მაიორს რომ ეჯავრებოდა, მაგრამ არ ამტყუნებდა ამისთვის, რადგან მაიორს საამისო მიზეზიც ჰქონდა: გიორგა ყველაზე კარგად იცნობდა მას, როგორც მოღალატესა და მოძალადეს... გიორგა სარკედ იქცა მაიორისთვის, რომელმაც არა მარტო თეთრად შეფიფქული საფეთქლები და მუნდირის თვალისმომჭრელი ბრწყინვალეობა ირეკლებოდა, არამედ ბნელი სულის ნაოჭებიც...“ [ჭილაძე 2010: 97].

ფსიქოლოგიიდან ცნობილია, რომ შესაძლოა თავი იჩინოს როლურმა კონფლიქტმაც, თუკი როლები ერთმანეთთან შეუთავსებელია. როლები, რომელთა შესრულებაც მოეთხოვება ადამიანს, შეიძლება მეტნაკლებად თავსებადი იყოს მის მე - სთან. ზოგადად, რაც უფრო

თავსებადია ის ინდივიდის პიროვნულ მახასიათებლებთან, მით მარტივია მისი შესრულება [ბალიაშვილი 2010: 21].

თუ გავიხსენებთ, რომ ქაიხოსრო მაკაბელი ერთდროულად მუნდირში გამოწყობილი მაიორი და დაკარგული ადამიანი, ქვრივ-ობლის დამცველი და მშობარა, მოსიყვარულე ოჯახის უფროსი და მოძალადე ტირანი, მოსიყვარულე პაპა და ეგოისტი კაცია, ყველაფერი ნათელი ხდება.

როლის თეორიის დახმარებით შესაძლებელი ხდება ინდივიდის სტატუსის ცნების დიდ სოციალურ ჯგუფებთან დაკავშირება. სწორედ ამიტომაც უკავშირდება ქაიხოსრო ჯარს, რადგანაც მან იცის, რომ იმ შემთხვევაში, თუკი ის ამ კონკრეტულ ერთობაში განვევრიანდება, მტერი ველარაფერს დააკლებს. ის შეუმჩნეველიც იქნება ბევრი თავისნაირის გარემოცვაში და, რაც მთავარია, დაცულიც:

„მერე ჯარს გადაეყარა... და მაშინვე მიხვდა... უცოყმანოდ ირწმუნა, ის რომ იყო ყველაზე სანდო თავშესაფარი, მისი სიცოცხლე მხოლოდ და მხოლოდ ამ ჯარის სიახლოვეს იქნებოდა საიმედოდ დაცული, მხოლოდ და მხოლოდ ამ ვეება ფურგონებსა და ზარბაზნებს შორის დააღწევდა თავს წარმოდგენილ მღევარს...“ [ჭილაძე 2010: 63].

როლის თეორიის იდენტობასთან კავშირზე საუბრისას უნდა ითქვას, რომ როლები, რომლებსაც ინდივიდი ასრულებს, მის მე-იდენტობებთანაა დაკავშირებული. ადამიანს იმდენი იდენტობა აქვს, რამდენ როლსაც ასრულებს, თუმცა არსებობს აგრეთვე სიტუაციური იდენტობა, რომელიც გაიგივებულია ადამიანის ამჟამინდელ როლთან. შესაბამისად, სოციალური იდენტობები განსაზღვრავს მიმართებას ინდივიდსა და გარემოს შორის [ბალიაშვილი 2010: 62].

თუკი გავიხსენებთ იმ როლთა რაოდენობას, რომელთა შესრულებასაც ერთდროულად ცდილობდა ქაიხოსრო მაკაბელი და იმ როლურ კონფლიქტებს, რომელთაც მათი შეუსაბამობა წარმოშობდა, თვალწინ დავიდგება მისი რეალური, საშინლად შეშინებული, დაბნეული, დაკარგული და გაბოროტებული, იდენტობადაკარგული სახე.

მაიორის იდენტობის კრიზისზე საუბრისას, აუცილებელია განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილება მის სიზმრებზე. ფსიქოლოგიაში პირველი, ვინც შესწავლის საგნად აქცია სიზმრები, ზიგმუნდ ფროიდი იყო. მან ამ თემას მიუძღვნა წიგნი „სიზმრების განმარტება“, რომელშიც ის არაერთ საინტერესო მოსაზრებას გამოთქვამს ამ ფენომენის შესახებ.

ამჟამად ამ საკითხთან დაკავშირებით ჩვენთვის საინტერესოა შვეიცარიელი ფსიქოლოგის, კარლ გუსტავ იუნგის (1875-1961) მოსაზრებები, რომელსაც ის „ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძვლებში“ აყალიბებს.

მისი თეორიით, ადამიანის ბნელით მოცულ მხარესთან მისადგომად სამი ანალიზური მეთოდი არსებობს: ასოციაციის ექსპერიმენტი, სიზმრის ანალიზი და აქტიური წარმოსახვა... მისი თქმით, ნევროტულ თუ ნორმალურ ადამიანთა სიზმრების, სიმპტომებისა და ფანტაზიების ანალიზისას არაყნობიერში ვიჭრებით და შესაძლებლობა გვეძლევა, ხელოვნური ზღუდე გადავლახოთ.

აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ ადამიანის შინაგან მე-ზე ყველაზე მეტ ინფორმაციას, იმას, რასაც თავად პერსონა არც კი აღიარებს ან ვერც კი აცნობიერებს, მისი სიზმრები ამბობენ. თუკი ამ ასპექტით ჩავუღრმავდებით ქაიხოსრო მაკაბელის პიროვნებას, აუცილებლად გავგახსენდება კომპარები, რომლებიც სიუჟეტის განვითარების პროცესში არ ასვენებს მას. როგორც ვხედავთ, მისი ქვეყნობიერი ორი მიმართულებით მუშაობს, მას გამუდმებით ან ყოჩისრქისხელა უღვაშებიანი ჩვილი გოგონა ესიზმრება, ან ბიბლიურ პერსონაჟ ნოეს ერთგვარი კარიკატურა, კაცი, რომელიც გამუდმებით მღევარს გაუბრუნებს.

როგორც ჩანს, მიუხედავად დუმილისა და მუდმივი თავის მართლებისა, ქაიხოსრო ქვეყნობიერად მაინც აანალიზებს იმას, რომ ის დამნაშავეა, ის სხვისის მიმთვისებელი და საკუთარის დამვინწყებელია. ის, რასაც სიფხიბლეში თვალს ვერ უსწორებს, ყოველ ღამით თავს ახსენებს. იგი ამ შემთხვევაში ათი მცნებიდან ერთ-ერთის უტიფრად დამრღვევად გვევლინება, ვინაიდან, როგორც უფალი გვასწავლის:

„არა გული გითქმიდეს ცოლისათვის მოყვასისა შენისა, არა გული გითქმიდეს სახლისათვის მოყვასისა შენისა, არცა ყანისა მისისა, არცა კარაულისა მისისა, არცა ყოვლისა საცხოვარისა მისისა, არცა ყოვლისა მისთვის, რაიცა იყვეს მოყვასისა შენისა“
[<http://www.orthodoxy.ge/sakhli/10mtsneba.htm>].

გარდა იმისა, რომ მაიორი დამნაშავეა სხვათა წინაშე, ის ამ ქმედებით უპირველესად საკუთარ თავს, მეობას ინგრევს და, შესაბამისად, მასში მიზერულ დონეზე არსებული იდენტობა მუდმივად რეგრესს განიცდის.

სიზმრებთან მიმართებით იუნგი კომპლექსებზეც ამახვილებს ყურადღებას. მისი შენიშვნით, სიზმრებში ჩვენი კომპლექსები ხშირად პერსონიფიცირებული სახით გვევლინებიან. შესაძლოა ისე გავვარჯიშდეთ, რომ სიფხიბლეშიც ვუყუროთ და ვუსმინოთ მათ... მათ რაღაც

ნებელობა, ერთგვარი „მე“ გააჩნიათ, ამიტომ შიზოფრენულ მდგომარეობაში შეიძლება აიწყვიტოს და ისე გაუთამამდეს ცნობიერ კონტროლს, რომ მათი დანახვა და მოსმენა გახდეს შესაძლებელი. ისინი მოჩვენებებად გვეცხადება და მავან პირთა ხმებივით ლაპარაკობს. თუმცა ინგისავე თქმით, კომპლექსთა ასეთი პერსონიფიკაცია ჯერ კიდევ არ ნიშნავს, რომ ისინი პათოლოგიურად უნდა მივიჩნიოთ [\[https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf\]](https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf).

სწორედ ფსიქოლოგის მიერ აღწერილ ვითარებასთან უნდა გვექონდეს საქმე მაშინ, როდესაც სიცოცხლის ბოლო წლებში ოთახში გამოკეტილ მაიორს არაერთი წარმოსახვითი მტერი ეცხადება. თითქოს მასში არსებული ყველა კომპლექსი და შიში ფიზიკურ სახეს იღებს და უკვე პირდაპირ უტევს მას.

იუნგი „ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძვლებში“ ყურადღებას ამახვილებს მის მიერ დამკვიდრებული არქეტიპებზეც და ამბობს, რომ, რასაც არქეტიპთა საუფლო მოიცავს, ხატებათა ფორმით იჩენს თავს (სიზმარში), რომელთა გაცემა მხოლოდ მაშინ შეგვეძლება, თუკი ისტორიულ პარალელებს მოვეუძებნით. ზოგი ამ ამოტივტივებულ მასალათაგანი ისტორიულად თუ არ ვცანით და პარალელები თუ არ დავინახეთ, ამ შინაარსთა ცნობიერებასთან შეკავშირება შეუძლებელი იქნება [\[https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf\]](https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf).

ამ თეორიიდან გამომდინარე გასაგები ხდება, თუ რატომაა ქაიხოსროს სიზმრების მარადიული სტუმარი მისგან ამდენი საუკუნით დაშორებული ბიბლიური პერსონაჟი ნოე. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ეს ქვეცნობიერის ერთგვარი სიგნალია იმაზე, რომ ქაიხოსრო ცრუ ნოეა, სიზმრის კაცივით გროტესკული, სასაცილო და საცოდავი, ქალური მხრებითა და ქოშებით, მხოლოდ საკუთარ გადარჩენაზე ორიენტირებული. ქვეცნობიერი არქეტიპული სახეების მეშვეობით აწვდის ინფორმაციას ცნობიერს, რომ ეს ქმედება არასწორი, ცუდის მომტანია. თუმცა, ამ და უამრავი სხვა სიგნალის მიუხედავად, მაიორი მაინც ვერ იღებს და აცნობიერებს საკუთარ უარყოფით მხარეს, იუნგის არქეტიპების მიხედვით „ჩრდილს“ და სწორედ ეს ხდება მიზეზი მისი იდენტობის კრიზისისა.

იუნგის თქმით, როდესაც შენს ცოდვებს საკუთარ კისერზე იღებ, მათთან ერთად ცხოვრება კიდევ ასატანია, გაიძლება, მაგრამ თუკი მათ თვალს ვერ უსწორებ, მაშინ გარდაუვალ შედეგებს ვერსად გაექცევი [\https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-

[gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf](#)]. ვფიქრობთ, აქედან გამომდინარე, ნათელი ხდება მიზეზი ქაიხოსროს ნევროზებისა.

ზოგიერთი კრიტიკოსი ყურადღებას იღენტობის განვითარების არასწორხაზოვნებაზე ამახვილებს. ამ კუთხით საინტერესოა ა. ვატერმანის მოდელი, რომლის თანახმადაც, იდენტობა შესაძლოა, არა მარტო შეჩერდეს, არამედ გაცილებით დაბალ დონეზეც კი ჩავიდეს. თვით ის ადამიანიც კი, ვისაც უკვე მოპოვებული აქვს იდენტობა, შესაძლოა კვლავ კრიზისში აღმოჩნდეს და დაკარგოს ის [ნემსაძე 2009: 10].

სწორედ ამგვარ ვითარებას ვხედავთ მაიორთან. მისი სიკვდილის წინ ჩნდება, რომ აქ დაკარგული კაცი საიქიოშიც უადგილოა, ვინაიდან რეალურად არანაირი ქაიხოსრო მაკაბელი არ არსებობს, ხოლო ნამდვილი ვინაობა, სახელი, რომელსაც დედა ეძახის (იასე), მას დავიწყებული აქვს.

როცა პიროვნებას არ სურს, გააცნობიეროს მომხდარი ცვლილებები და ჩაუღრმავდეს საკუთარ თავს, იგი დიფუზიურ მდგომარეობაში აღმოჩნდება. დიფუზიური იდენტობა კი არის ისეთი მდგომარეობა, როცა ადამიანს არ აქვს მიზნები, ფასეულობები და რწმენა და არც ცდილობს მათ ფორმირებას. შესაბამისად, იდენტობა არის მრავალჯერადი პროცესი, რომლის დაკარგვის შემთხვევაში, აღდგენა პიროვნების აქტიურობაზეა დამოკიდებული [ნემსაძე 2009: 10].

ქაიხოსროს იდენტიფიკაციის კრიზისზე საუბრისას, უნდა აღინიშნოს, რომ მისი მთავარი პრობლემა საკუთარი მეობის გაანალიზების, გამთლიანებისა და განვითარების სურვილის არქონაა. ის იმდენად სუსტია, რომ არ შეუძლია და არც სურს, ჩაუღრმავდეს საკუთარ თავს, თვალი გაუსწოროს თავის უარყოფით თვისებებს და განვითარდეს. ის არათუ არ იღვწის ამისთვის, არამედ შეგნებულად ივინყებს ყველაფერს.

საბოლოოდ უნდა აღინიშნოს, რომ, მიუხედავად ცხოვრებაში შეხვედრილი უამრავი დაბრკოლებისა, რომელთა გადალახვასაც ქაიხოსრო იდენტობის ძიების გზაზე ახალ საფეხურებზე უნდა აეყვანა, მან მაინც ვერ მოახერხა თვითიდენტობის მოპოვება.

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ჩვენ მიერ განსახილველი რომანები XX ს-ის 70-იან წლებში შეიქმნა. ეს ეტაპი ქართული ლიტერატურისთვის ძალზე მნიშვნელოვანია, ვინაიდან გარკვეული წყვეტის შემდეგ მწერლობა ბიბლიურ თემატიკას უბრუნდება და ამუშავებს. შესაბამისად, ცხადია, რომ რომანებში ასახული პრობლემატიკაც მეტ-ნაკლებად საერთოა. მართლაც, ისევე როგორც ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მოვინელმან“, გურამ

დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველშიც“ უმთავრესი პრობლემა, რომლის წინაშეც დგანან პერსონაჟები და რის მოსაპოვებლადაც იბრძვიან, თვითიდენტობაა. ბუნებრივია, ზოგიერთები ამ რთულ გამოწვევას გადალახავენ, ზოგთან კი ეს პროცესი რეგრესშია.

ზემოთ განხილული პერსონაჟის, ქაიხოსრო მაკაბელის სახის გვერდით შეუძლებელია, არ გაგვასხენდეს დოჩანაშვილის რომანიდან კიდევ ერთი დაკარგული პერსონაჟი **გვეგვე**, რომელსაც მაიორთან ყველაზე მეტად თვითჩაღრმავების უნარის არქონა, ეგოიზმი და სისასტიკე აახლოვებს.

გვეგვე მთავარი პერსონაჟის, დომენიკოს ღვიძლი ძმა და ბიბლიური კანის მსგავსად, მისი სრული ანტიპოდაა, მასში არაფერია კეთილი და სათნო. აღსანიშნავია, რომ, თუკი ქაიხოსროს შემთხვევაში ხელის შემშლელი მიზეზი ბავშვობის ტრავმა და შემდგომ უკვე გულგრილი, უმოწყალო საზოგადოება გახდა, გვეგვეს დაბადებიდან სიკეთით სავსე გარემოში იზრდებოდა. ვფიქრობთ, სწორედ მისი დროულად შეჩერება, მოთოკვა გახდა იმის მიზეზი, რომ მან მაიორისგან განსხვავებით, ნაკლები ცოდვის ჩადენა მოახერხა.

ჭილაძის პერსონაჟებისგან განსხვავებით, დოჩანაშვილთან მოქმედ პირებს თავიდანვე მკვეთრად განსაზღვრული ხასიათი გააჩნიათ და ეს დადებითი თუ უარყოფითი არათუ გვიან, არამედ დაბადებისთანავე ცნაურდება. ამ კუთხით არც გვეგვე წარმოადგენს გამონაკლისს. ის, რომ ბიჭი გამორჩეულია და სხვებს არ ჰგავს, მისი დაბადებიდანვე ნათელია:

„გვეგვე რომ დაიბადა, თოვდა. ბებიატალმა ერთი კი გაიკვირვა – არასოდეს მინახავს, ბავშვს დაბადებისას რომ არ ეტიროსო, და მეორე სოფელში წავიდა. გვეგვე აკვანში იწვა და ხშირ-ხშირად და ღრმად სუნთქავდა. არაფერი აწუხებდა – თუ არ ეძინა, თვალები გახელილი ჰქონდა, თუ ეძნა ხომ და ხომ მთლად კარგი“ [დოჩანაშვილი 2011: 11].

როგორც ვხედავთ, ხასიათის პირველი თვისება, რომელსაც ის ავლენს, გამძლეობა და ემოციების გამოხატვის უნარის არქონაა. შემდეგი სამწუხარო მიდრეკილება, რომელიც ბავშვობაშივე იჩენს თავს, ნგრევისადმი ლტოლვაა. ტექსტიდან ნათელია, რომ მას ყველაზე მეტად იმის დანახვა სიამოვნებს, თუ როგორ ჭრიან ხეს, ასევე დიდ გასართობს მისთვის დანით ხეების ჩორკნა და საზამთროსთვის დანის გამეტებით ჩარტყმა წარმოადგენს:

„განსაკუთრებით ის უხაროდა, დიდ ხეს რომ წაეცევენ ხოლმე – ორი ყმა ხეს მიადგებოდა, ნაჯახს დაუშენდნენ და გვეგვეს მოლოდინი ახრჩობდა. მერე ყმები ხეს მიანვებოდნენ და გაფაციცებულ გვეგვეს ძალიან სიამოვნებდა ჯერ ღრჭიალის, მერე კი ზემოდან აჩქარებით წამოსული შხეილის გავონება. წაეცეულ ხეს მივარდებოდა და ზედ გაივლ-გამოივლიდა.“

ექვსი წლისა რომ გახდა, ერთი ჟანგიანი დანა იპოვა. ამ დანით ხეებს ჩორკნიდა და ნაცრისფერ მერქანს უსერავდა. ბაღჩაში საზამთროს რომ გადააწყდებოდა, მიმოიხედავდა და, თუ არავინ იყო, დანას ტარამდე ჩაარჭობდა ხოლმე“ [დოჩანაშვილი 2011: 11].

მოხმობილი პასაუი ადასტურებს, რომ ის ქვეცნობიერად ძალადობისკენაა მიდრეკილი. საზამთროსა და ხის დაზიანება ქვეცნობიერად ვინმესთვის ზიანის მიყენების სურვილს ხდის საცნაურს. და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, მას ეს აქტი სიამოვნებას ანიჭებს.

ამ ყველაფრის დაგვირგვინება კი 14 წლის ასაკში ჩადენილი ცხოვრების ყველაზე დიდი სისასტიკე და დანაშაულია, როცა ჯერ კიდევ ბავშვი, ცოცხალ არსებას, ადამიანის ერთგულ მეგობარს, ძაღლს, გაუგონარი სისასტიკით, ლოლდით კლავს. საბოლოოდ კი ამასაც არ სჯერდება და ცხოველს დანით ჩხვლევს:

„ჩრდილში მიძნეული ძაღლი შენიშნა, მიეპარა, მძიმე ლოლდი გაჭირვებით ასწია და ზედ ძაღლზე დააგდო... მამის მისვლა გვეგვეს არ შეუმჩნევია – დანა მოემარჯვებინა და, დაფიქრებული, ძაღლს ჩხვლევდა“ [დოჩანაშვილი 2011: 12-13].

რომანში არსებული სიმბოლიკიდან გამომდინარე, მამა ყოვლისმცოდნე, ყოვლადბრძენ ადამიანად გვევლინება. მიუხედავად იმისა, რომ ის თავისთავში უდიდესი სიკეთის მატარებელია, მან იცის, რომ გვეგვეს ჩადენილი დანაშაული საპატიებელი არაა, ვინაიდან ხედავს შვილის სულში არსებულ სიბნელეს და ხვდება, თუკი მისი აღკვეთა სასწრაფოდ არ მოხდა, შესაძლოა შემდგომ უკვე გვიანი იყოს. ამიტომაც ის ამისთვის გვეგვეს სჯის. სიმბოლურია დანაშაულზე წასწრებისას დანის წყალში გადაგდებისა და შვილის სისხლისგან განბანვის სცენაც.

„მამამ კი წამოაყენა, შემოატრიალა და მაგრად გააწნა სილა. გვეგვეს ფეხები მოეკეცა და ძაღლს გადაემხო. მამამ დანა აიღო, მოიქნია და წყალში ისროლა, მერე გვეგვე აიყვანა, ტბაში შევიდა და სისხლი მობანა“ [დოჩანაშვილი 2011: 13].

სასჯელი, რომელსაც გვეგვე ამ დანაშაულისთვის იღებს, რა თქმა უნდა, ბევრად მსუბუქია იმასთან შედარებით, რასაც ის რეალურად იმსახურებს. ამის შემდგომ მას მთელი ცხოვრების განმავლობაში საკუთარ მშობელთან ერთად მინაზე მძიმე შრომა უწევს.

გვეგვე არ არის მაძიებელი ბუნების და მას საერთოდ არ აქვს თვითჩალრმავების უნარი, ამაზე სასჯელზე მისი რეაქციაც მეტყველებს. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ფიზიკური დატვირთვა მას ძალიან სტანჯავს (ხელიგულები და თითები ეყვლიფება), მთელი ცხოვრების განმავლობაში

მას ერთხელაც კი არ შეუტანია ეჭვი საკუთარ თავში, არის თუ არა მართლაც დამნაშავე. ის საერთოდ ვერ ხვდება, რისთვის სჯის მამა და რატომ დადის არხინად მისი ძმა. როგორც შემდგომ ტექსტიდან ჩანს, აღიარების შემთხვევაში მამა ნებისმიერ დანაშაულს პატიობს შემცდარ, უძლებ შვილს. ესაა პასუხი იმაზე, თუ რატომ მიესაჯა გვეგვეს მთელი ცხოვრება მუხლჩაუხრელი შრომა, იმიტომ, რომ მას არ ჰქონია სინანულის გრძნობა, სინდისის ქეჯნა ჩადენილი სისასტიკის გამო.

როგორც ზემოთ გვექონდა აღნიშნული, იდენტობის განვითარება სწორხაზოვანი პროცესი არაა. შესაბამისად, ყოველთვის არსებობს მისი როგორც პროგრესის, ასევე რეგრესის შესაძლებლობა, იქიდან გამომდინარე, თუ რამდენად სურს ადამიანს საკუთარ თავში ჩაღრმავება. თუკი ის ამას არ აკეთებს, კარგავს ყველანაირ ფასეულობას და პირუტყვის მდგომარეობამდე დადის. სწორედ ამგვარ ვითარებას ვაწყდებით გვეგვესთან.

ერთი შეხედვით, უცნაურია ტექსტში მისი დანაშაულის შესახებ შენიშვნა, რომ გვეგვემ რეალურად ეს ყველაფერი გაუაზრებლად, ინსტიქტურად გააკეთა, თუმცა ამით ავტორი მის ბუნებით ბოროტებაზე აკეთებს აქცენტს, რომელიც თუკი არსებობს, სამწუხაროდ, ადამიანს სისხლში აქვს. სწორედ ამის შემდგომ საშინლად შესძულდება მას საკუთარი ძმა დომენიკო:

„ის იყო და ის, გვეგვეს შეგნებულად არაფერი დაუშავებია, ოღონდაც უმცროსი ძმა, დომენიკო, ჭირის დღესავით შესძულდა“ [დოჩანაშვილი 2011: 15].

აქედანაც ცხადია, რომ გვეგვე რეალურ დამნაშავეს ვერ/არ ხედავს. ის დომენიკოს შეიძულებს იმის გამო, რომ მან მამასთან დააბეზლა და ამ დროს არ უსწორებს თვალს, თუ რამდენად დიდი სისასტიკე ჩაიდინა თავად.

ის, რომ გვეგვე ზედმეტად მატერიალისტი ადამიანია და მას არ გააჩნია მიღმიერის, საკრალურის, ტრასცენდენტურის ჭვრეტის უნარი, მისი დღესასწაულისადმი დამოკიდებულებიდანაც კარგად ჩანს, როცა ის რიტუალიდან უხალისოდ, მისთვის უმიზნო დღესასწაულზე დუნედ გაბრაზებული მოდის.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ერიკსონის იდენტობის თეორიაზე ძალზე საინტერესო მოსაზრების აქვს გამოთქმული ლეინგს. ის განსაკუთრებულ ყურადღებას კომპლიმენტარობაზე ამახვილებს და აღნიშნავს, რომ ყველა სახის იდენტობა საჭიროებს „მნიშვნელოვან სხვას“, ვინაიდან პიროვნების იდენტობა მხოლოდ სხვასთან ურთიერთობითა და დახმარებით რეალიზდება.

კომპლიმენტარობა – იდენტობის ურთიერთდამოკიდებულება – ესაა ფუნქცია, პერსონალური კომპლიმენტარობა არ განიხილება კონკურენციის მნიშვნელობით, როცა ორ ადამიანს აქვს არათანაბარი სტატუსი, ერთი იმყოფება პრივილეგირებულ მდგომარეობაში, მეორე კი – მასზე დამოკიდებულია. ლეინგის კომპლიმენტარობა ნიშნავს, რომ „უფროსი“ ადამიანის პოზიციას შემოაქვს ქმედება და მეორე მიჰყვება ამ ქმედებას, მას შეუძლია, გააკრიტიკოს „უფროსი“ და ისიც იღებს ამ კრიტიკას, „უფროსი“ ურჩევს, მეორე კი იღებს მას და ა.შ. შეიძლება ვისაუბროთ იდენტობაზე, როგორც მის კომპლიმენტარულ შესატყვისობაზე სხვა იდენტობასთან“ [Павлова 2001: 29].

როდესაც ჩვენ ამ ასპექტით ვცდილობთ გვეგვეს პიროვნების წვდომას, აქ არაერთი ადამიანის როლი იკვეთება, რომლებთან დამოკიდებულებაშიც ცხადდება პერსონაჟის რეალური შინაგანი სამყარო, თუმცა, ფიქრობთ, რამდენიმე ადამიანის როლი მაინც გამოკვეთილია. პირველ რიგში, ესაა მამა, ასევე პირველი ყმა ბიბო, კოჭლი ყმა და, რაც მთავარია, მისი ცოლი.

სამივე მათგანთან დამოკიდებულების გაანალიზებისას პირველი, რა დასკვნის გამოტანაცაა შესაძლებელი მისი პიროვნული მახასიათებლების შესახებ, ისაა, რომ მას არ შეუძლია სიყვარული. გვეგვეს საკუთარი მშობელი, რომელიც ლამის მთელს სოფელს საკუთარ მამად, სანიშნოდ მიაჩნია, ვერ მიუყვანია გულთან ახლოს:

„მამის დიდი როდი ჰქონდა, მაგრამ სიყვარულით ოდნავადაც არ უყვარდა – თავიდანვე, რაღაცნაირად, ეშინოდა, ერთხელაც არ გაუსწორებია მისთვის მხერა, მალულად თუ შეათვალიერებდა“ [დოჩანაშვილი 2011: 12].

რაც შეეხება მისი კოჭლი ყმისა და პირველი ყმის, ბიბოსადმი, დამოკიდებულებას, გვეგვე ამ შემთხვევაში სასტიკი, უმოწყალო, სტატუსით თავისზე დაბლა მდგომის მჩაგვრელია. ეს ნათლად ჩანს მომენტში, როცა ის შემთხვევით კოჭლ ყმას სახეში კარებს მოარტყამს და ცხვირიდან სისხლწამსკდარ საცოდავ ადამიანს პირის დასაბანად წასვლის უფლებასაც არ აძლევს:

„ – მე წავალ, თუ შეიძლება. – ითხოვა თავგადანეულმა კოჭლმა.

– სად უნდა წახვიდე, – შეუღრინა გვეგვემ.

– სახეს დავიბან.

– ჰე, სახის დაბანა მომინდომა... – და უცებ იფეთქა, – რა უნდა დაიბანო, შენი პატრონი დედა!“ [დოჩანაშვილი 2011: 9].

იმისთვის, რომ გვეგვეს პიროვნება ყველა მხრიდან დავინახოთ, აუცილებელია დავაკვირდეთ მის სიყვარულთან (ამ შემთხვევაში, ცოლთან) დამოკიდებულებასაც. ჩვენ აქამდე გვეგვეს მხოლოდ უარყოფითი ვხედავდით. საინტერესოა, იმ გრძნობას, რომელიც საფუძვლად ედება ოჯახის შექმნას, შეეძლო თუ არა უკეთესობისკენ შეეცვალა იგი და, შესაბამისად, მასში მანამდე ღრმად ჩამალულ დადებით მზის შუქი ეხილა.

სამწუხაროდ, ის ვერც ამ გამოცდას აბარებს და ამ შემთხვევაშიც ჩვენ წინაშე, მიუხედავად მეუღლის სათნო ხასიათისა, გვეგვე უამრავ უარყოფით თვისებას ავლენს. როგორც ნათელია, მის ბნელ პიროვნებაზე ვერც ცოლის სიკეთემ მოახდინა დადებითი გავლენა. მისი სისასტიკე და უგრძნობელობა ნათლად ჩანს პირველი ღამის მომენტში, როცა გამოუცდელი, უასაკო, შეშინებული მეუღლის მიმართ არანაირ სიტბოსა და სინაზეს არ იჩენს:

„ის რომ შემობრუნდა, შეცბა და უკან დაიხია – ავად უყურებდა გვეგვე, რაღაცა მტრობა ჩაებუდებინა თვალებში... გვეგვე მიუახლოვდა, და შეშინებულმა ქალმა ჯერ ცელისგულები აიფარა სახეზე, მოიკუნტა, მერე კი თითები გულზე მიიხუტა და დაიძახა: „ჯერ ერთხელ მაკოცე, ჯერ ერთხელ მაინც მაკოცე, გვეგვე...“

მაგრამ გვეგვეს ერთხელაც არ უკოცნია, ისე აისრულა საწადელი“ [დოჩანაშვილი 2011: 91].

კიდევ ერთი, რაც გვეგვეს პიროვნებაში იკვეთება, არის ის, რომ ის უაღრესად კომპლექსიანი და ამაღდროულად პატივმოყვარე კაცია. მისი ამ თვისებიდან უნდა იღებდეს სათავეს ღრმა ბავშვობაშივე შინაგან სამყაროში ღრმად ჩამჯდარი ბრაზი ახალდაბადებული ძმისადმი გამოვლენილი ყურადღების გამო:

„უმცროსი ძმა რომ დაიბადა, რვა წლისა იყო. მას შემდეგ, შინ გული აღარ უდგებოდა – მწხავანა ბავშვს ქალები თავს დასტრიალებდნენ და მისადმი ასეთი ყურადღება აღიზიანებდა“ [დოჩანაშვილი 2011: 12].

აქედან ისიც ნათელია, რომ მას იმ მცირე ასაკშიც კი, ერიკსონის სტადიების მიხედვით, სკოლის ხანაში, არასრულფასოვნების კომპლექსი აწუხებს.

ფსიქოლოგიაში ფროიდიდან დაწყებული, არაერთი მოსაზრება არსებობს კომპლექსებთან დაკავშირებით. ამჯერად ჩვენთვის შვეიცარიელი ფსიქოლოგის, კარლ გუსტავ იუნგისეული მიდგომებია საინტერესო. მისი თქმით, კომპლექსები ესაა ფსიქიკური შინაარსების გროვა, რომლებიც მტანჯველი გრძნობითი ღირებულებებითაა დატვირთული, რაღაც ისეთით, რაც ნორმალურ პირობებში თვალსაჩინო არაა.

ის ასოციაციათა აგლომერაციაა, რომელიც ხან ტრავმატული, ხან კი მხოლოდ მტკივნეული და ძლიერ დაძაბული ხასიათისაა. იუნგი ყურადღებას იმაზეც ამახვილებს, რომ, როგორც ყველაფერ მაღალი დაძაბულობის ქვეშ მდგომთან, კომპლექსებთან მიახლოებას ჭირს. იქმნება შთაბეჭდილება, თითქოს კომპლექსს საკუთარი სხეული გააჩნია და ჩვენს სხეულში ბუდობს. ის კი, რაც ჩვენსავე სხეულში ბუდობს, ადვილად მოსაშორებელი არაა.

იუნგის აზრით, პიროვნული არაცნობიერი, კოლექტიურის მსგავსად, ნაწილ პიროვნებათა უსაზღვრო რაოდენობისგან შედგება. მათ აქვთ ტენდენცია, დამოუკიდებლად იმოქმედონ და ხშირად მართავენ კიდეც ადამიანს [\[https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf\]](https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf).

სწორედ გვეგვეს კომპლექსებია მიზეზი და პირველწყარო იმ უამრავი უარყოფითი თვისებისა, რომლებიც მას გააჩნია, თუმცა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ის მაძიებელი ბუნების არაა, არ უღრმავდება საკუთარ თავს და, შესაბამისად, არათუ ვერ მოიპოვებს იდენტობას, არამედ ქალთან დამოკიდებულებისასაც კი ვერ იქცევა სათანადოდ.

მკითხველი ხედავს, რომ მაშინაც კი, როდესაც ბიბო ქალებზე ესაუბრება, ის საშინლად მორცხვობს, რაც მის გამოუცდელობაზე მიგვანიშნებს. პატივმოყვარე ბუნების გამო კი ის ამას არ აღიარებს, არ სურს განვითარება და ხეპრობის აგრესიით შენიღბვას ცდილობს. ის არანაირი გაკვეთილის მისაღებად არაა გახსნილი, არც ცხოვრებისგან და, მითუმეტეს არც ადამიანებისგან:

„ - ქალი უნდა შეგერთო, ბიჭო, ქალი.

- ჰა, - შეკრთა გვეგვე და აშკარად დაიბნა, - რათა.

- როგორა?

- რათა...

- როგორ თუ რათა, შე ცუდლუტო, - გამოცოცხლდა ბიბო და ეშმაკურად წაუძღერა, - რათა და იმათა, იმათაა...

- ვინ ქალი, რა ქალი... - მიაჩერდა გვეგვე და უცებ თვალი აარიდა, - აბა, რას ამბობ, რეებს ლაპარაკობ, ბიბო...“ [დოჩანაშვილი 2011: 62].

მის კომპლექსებზე და უხეშ ბუნებაზე საუბრისას ასევე საინტერესოა ის, თუ რა რეაქცია აქვს მას სტუმრების თხოვნაზე, აკოცოს პატარძალს:

„ბიბომ ტუჩები იდაყვით შეიმშრალა თუ არა, მაშინვე აყვირდა - „აკოცონ, ერთმანეთს აკოცონ“... „აკოცონ“, გაიმეორა ყმამ... პატარძალი, ეტყობა, თანახმა იყო, დამორცხვებულს,

გვერდზე გადაეხარა თავი და მორჩილად იცდიდა, გვეგვე კი, ერთხანს დაბნეული, გამოერკვა და ბიბოს თვალები დაუბრიალა, იმანაც დიდხანს აღარ აცქერინა, ხელისგული გაიშვირა და გლეხებს შეუძახა: „გაჩუმიდით, თქვე... აბა, ცეკვა!“ [დოჩანაშვილი 2011: 88].

პირველწყარო, საიდანაც მისი ეს კომპლექსები იღებს სათავეს, როგორც სხვა პერსონაჟების შემთხვევაში, მასთანაც ისევ და ისევ ბავშვობაა. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ არც ისე დიდი ინფორმაცია გვაქვს მისი ბავშვობის შესახებ, ამ კუთხით განხილვისას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს რამდენიმე ცნობა.

ფსიქოლოგიაში გარემოსთან ერთად ადამიანის ფორმირებაზე უდიდეს როლს ღედა და მამა თამაშობენ, საინტერესოა იმაზე საუბარი, თუ რას წარმოადგენენ გვეგვეს მშობლები.

თუკი ოთარ ჭილაძის რომანში თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე მთავარ დამაბრკოლებელ ფაქტორად გენეალოგიური კავშირების გაწყვეტა და, უფრო კონკრეტულად, მამასთან დაცილება გვევლინება, აქ სულ სხვა ვითარება გვაქვს. ერთადერთი, რაშიც სიუჟეტის მსვლელობისას ვრწმუნდებით, გვეგვეს მამის ღირსეული, სათნო, მოწყალე ხასიათია, შესაბამისად, პერსონაჟს ამ მხრივ არანაირი ტრავმა არ ჰქონია. რაც შეეხება ღედას, ვიგებთ, რომ ის მაშინ გარდაეცვალა, როცა ბიჭი სულ რაღაც 11 წლის იყო:

„ღედა რო მოუკვდა თერთმეტი წლისა იყო. შავოსანი ქალები თმას იგლეჯდნენ, ლოყას იხოკავდნენ, კიოდნენ. მამასაც შავები ეცვა და, უზომოდ დაფიქრებული, მონყენილი, კედელთან იდგა. უმცროსი ძმაც იცრემლებოდა. გვეგვე ბევრს ეცადა, მაგრამ მაინც ვერ იტირა“ [დოჩანაშვილი 2011: 12].

თუკი ჩვენი კვლევისათვის ძირითად საყრდენ, ერიკ ერიკსონის თეორიას მოვიშველიებთ, დავინახავთ, რომ 11 წლის ასაკი სკოლის ხანაა, რომელსაც მოზარდობის, შეიძლება ითქვას, ყველაზე მნიშვნელოვანი ხანა მოსდევს ადამიანის ცხოვრებაში. აქედან გამომდინარე, გვეგვე სწორედ მაშინ რჩება მარტო, როცა ყველაზე მეტად სჭირდება, ბავშვობის ხანის დასასრულს.

წესით მანამდე არსებული საფეხურები და წინააღმდეგობები, რაც მას იმ ეტაპებზე შეხვდებოდა, წარმატებით უნდა გადაეღაზა და მასში გამოკვეთილიყო სამყაროსადმი ნდობის, დამოუკიდებლობის, ინიციატივისა და პრომისმოყვარეობის გრძნობები. იმის მტკიცება, რომ მას ეს რომელიმე თვისება არ გააჩნია, მისი პიროვნებიდან გამომდინარე, ვფიქრობთ, არასწორია.

საკუთარ თეორიაში ერიკსონი განსაკუთრებულ აქცენტს V და VI საფეხურების კრიზისზე აკეთებს, როცა ძირითადი მოთხოვნილება სექსუალური ლტოლვა და საზოგადოებაში თვითდამკვიდრებაა, როცა მოზარდისთვის სასურველია პიროვნული იდენტობის პოვნა, რადგან მისი მიუღწევლობის შემთხვევაში ცხოვრებაში დაბნეულობას, სოციალური როლის გაუცნობიერებლობასა და პიროვნული ძალებისადმი უნდობლობასთან გვაქვს საქმე [ნემსაძე 2009: 14].

სწორედ ამ პერიოდში რჩება ის დედის გარეშე.

იმაზე, რომ ის თვითიდენტობის კრიზისს განიცდის, და მას შემდეგ, რაც მამა სასჯელს მიუსჯის, ვერ ვითარდება, რომანის ფინალური თავებიც მეტყველებს, როცა ჩვენ გვეგვეს ისეთსავე ყოფაში ვხედავთ, როგორშიც დასაწყისში ვტოვებთ. შესაბამისად, მისი იდენტობა 12-დან 18 წლამდე შუალედიდან, უკვე კრიზისშია, რომელსაც, როგორც ბოლოსკენ ვხედავთ, ვერ გადალახავს და იდენტობის მიღწევის ნაცვლად როლების აღრევასთან გვაქვს საქმე. რაც შეეხება შემდგომ საფეხურს, მოწიფულობის ხანას, ერიკსონის მიხედვით, ამ პერიოდში იდენტობის პროგრესის შემთხვევაში პიროვნება საკუთარ თავში სხვებზე ზრუნვის უნარებს ივითარებს, რაც ცხადია და ფაქტია, ვერ განხორციელდა გვეგვესთან.

გამომდინარე იქიდან, რომ პერსონაჟი არ არის მიდრეკილი თვითჩაღრმავებისა და საკუთარ თავზე მუშაობისკენ, მას ძალიან უჭირს, თითქმის არ შეუძლია საკუთარი ვნებების დამორჩილება, ეს ნათლად ჩანს ცირკის გამოჩენისას მის რეაქციებზე მსახიობი ქალისადმი და ასევე იმაში, თუ რამდენადაა აყოლილი ნაყოფიანების გრძნობას. როგორც შენიშნულია, ერთადერთი, რაც მას ბედნიერს ხდის, საკვებია:

„ერთადერთი, რაც გვეგვეს მართლა ატკობდა, ეს იყო შემწვარი კურდღელი და ჩაცხიებული საგამთრო, ანდა იმისი მურაბა, საღამოხანს რომ ელოდა“ [დოჩანაშვილი 2011: 14].

დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ გვეგვე სიუჟეტის განვითარების პროცესში ნამდვილად განიცდის თვითიდენტობის კრიზისს, ის მინიმალურადაც კი ვერ ახერხებს განვითარებას, ვერ იაზრებს საკუთარ დანაშაულს, არ უჩნდება შეკითხვები, არ ცდილობს ცნობიერების ამაღლებას. შესაბამისად, ის სიუჟეტის დასასრულსაც ზუსტად ისეთ დამოკიდებულებას ავლენს უმცროსი ძმისადმი, როგორსაც დასაწყისში, როცა ამბობს:

„ - მან შეჭამა საცხოვრებელი შენი მეძავთა თანა“ [დოჩანაშვილი 2011: 645].

ეს სიტყვები მის კიდევ უფრო მეტად დამდაბლებასა და მასში შეუბრალებლობის გრძნობის, სისასტიკის აღზევებაზე მიუთითებს.

2.2 ალექსანდრე და დომენიკო

მომდევნო პერსონაჟთა წყვილი, რომლებზეც ვიმსჯელებთ, არის ალექსანდრე („ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“) და დომენიკო („სამოსელი პირველი“).

გარდა იმისა, რომ ორივე ტექსტი ერთსა და იმავე პერიოდშია შექმნილი, მათ აერთიანებთ ისიც, რომ ორივე ავტორი ბიბლიური უძღვები ძის იგავს ეყრდნობა და მის მხატვრული მოდელირებასა და შემადგენელი ელემენტების მხატვრულ სახეებად გარდაქმნის [მენთეშაშვილი 2015: 76].

სანამ უშუალოდ პერსონაჟთა განვლილ გზაზე დავიწყებდეთ საუბარს, ორიოდ სიტყვით შევეხებით ბიბლიურ იგავს, რომელსაც ლუკა მახარებლის სახარების მე-15 თავში ყვება უფალი. თეოფილაქტე ბულგარელის განმარტებით, უფალს ორი ძის სახით ადამიანთა ორი ჯგუფი - მართლები და ცოდვილები გამოჰყავს [მენთეშაშვილი 2015: 66]. იგავში მამისგან საკუთარ ქონებას ასაკით უმცროსი ძე თხოულობს, რომელიც სახლიდან წასვლის შემდგომ მთელს ქონებას თავაშვებულად ცხოვრებაში ფლანგავს, შემდგომ კი შიმშილობის გამო ერთ კაცს ღორების მწყემსად უდგება, რომელიც ისე აშიშმილებს, საცოდავს ღორის საჭმელიც კი სანატრელი უხდება. დაკარგულ ძეში ბოლოს სინანულის განცდა ილვიძებს და მამასთან ბრუნდება:

„ჯერ კიდევ შორს იყო, რომ მამამ დაინახა და შეებრაღა იგი; ხოლო ის გამოიქცა, კისერზე მოეჭდო და ჰკოცნიდა მას. და უთხრა მამას: მამა, ვცოდე ცის მიმართ და შენს წინაშე, და აღარა ვარ იმისი ღირსი, რომ შენი ძე მერქვას. ხოლო მამამ თავის მონებს უთხრა: მოიტანეთ უკეთესი სამოსი და შემოსეთ იგი, გაუკეთეთ ბეჭედი ხელზე და ხაზლები ჩააცვიოთ მას. მოიყვანეთ ნასუქი ხბო და დაკალით; ვჭამოთ და ვიმხიარულოთ. რადგან ეს ჩემი ძე მკვდარი იყო და გაცოცხლდა, დაკარგული იყო და გამოჩნდა; და დაიწყეს მხიარულება“ [ბიბლია 2013: 851].

სწორედ რომ უძლები, დაკარგული, შეცთომილი ძეები არიან ჩვენ მიერ განსახილველი პერსონაჟები, ალექსანდრე და დომენიკო. იგავიდან გამომდინარე, ცხადია, რომ ისინი ზემოთ განხილულთაგან (ქაიხოსრო, გვეგვე) განსხვავებით მრავალი ტანჯვის შედეგად ბოლოს მაინც მოიპოვებენ თვითიდენტობას, თუმცა სახარებისეული იგავის მსგავსად საჭიროა, რომ საბოლოოდ აღორძინებამდე, უკეთესობისაკენ ტრანსფორმაციამდე, ისინი დაეცნენ.

ფროიდი ფსიქოანალიზში აღნიშნავს, რომ პიროვნების ფსიქიკის ჩამოყალიბებაში სხვა ფაქტორებთან ერთად დიდ როლს თამაშობს ბავშვობისას გადატანილი სულიერი ტრავმები, ასევე მიმართება დედასთან და მამასთან [ნემსაძე 2009: 60]. აქედან გამომდინარე, საჭიროა იმის გახსენება და გათვალისწინება, თუ როგორ გარემოში იზრდებიან დასახელებული პერსონაჟები.

მიუხედავად იმისა, რომ დომენიკო სულ მცირე ასაკში, 3 წლისა დაობლდა, ცალსახად იმის თქმა, რომ მას ალექსანდრეზე რთული ბავშვობა ჰქონდა, არასწორი იქნება. როგორც ტექსტიდან ხდება ნათელი, ქაიხოსროს შვილიშვილის ერთი შეხედვით „სრულყოფილი“ და დიდი ოჯახი, რეალურად დაჩაგრული ადამიანების გაერთიანებას უფრო წარმოადგენს, სადაც ყველა პაპის, ქაიხოსრო მაკაბელის ერთპიროვნულ, სასტიკ მმართველ რეჟიმს ემორჩილება, სადაც თავისუფლებასა და სიყვარულზე ფიქრიც კი წარმოუდგენელია. შესაბამისად, ოჯახის ყველა წევრი მეტ-ნაკლებად დაბეჩავებული, სასოწარკვეთილი და სუსტია და აქედან გამომდინარე, მათ მხოლოდ თავისნაირი შთამომავლობის აღზრდის უნარი შესწევთ.

რაც შეეხება დომენიკოს, მის შემთხვევაში ყველაფერი სხვაგვარადაა, ვინაიდან ოჯახს ყველა სხვა წევრზე ბევრად უფრო ღირსეული კაცი მართავს. როგორც ვხედავთ, მამა არამხოლოდ ამ მცირე ერთობაში, არამედ მთელს სოფელში სანიმუშო ადამიანადაა მიჩნეული, რომელსაც განსაკუთრებულად დაძაბულ შემთხვევებში, ბრძნულ რჩევებსაც კი ეკითხებიან ხოლმე. აქედან გამომდინარე, იმაზე საუბარი, რომ ჩვენს მგზავრს საკუთარ მშობელთან ან რაიმე სახის დაძაბულობა ჰქონდა, ან რაიმე აკლდა, ცალსახად არასწორი იქნება. რაც შეეხება დედას, დომენიკომ ის სულ მცირე ასაკში, 3 წლისამ დაკარგა, რაც, რა თქმა უნდა, დიდ დაღად დაემჩნეოდა პერსონაჟის ფსიქიკას. იმას, რომ დომენიკო ბოლომდე მუდმივად განიცდის უღებობას, მისი სიტყვებიც არაერთგან მოწმობს.

ვინაიდან მცირე ასაკში განსაკუთრებით დიდია გარშემომყოფ ადამიანთა გავლენა ბავშვზე, საინტერესო იქნება ორი სიტყვის თქმა პერსონაჟთა ძმებზე. ჩვენ ზემოთ უკვე განვიხილეთ დომენიკოს ძმის, გვეგვეს პერსონაჟი, ამიტომაც ამჯერად, ყურადღებას მხოლოდ ალექსანდრეს ძმაზე, ნიკოზე შევაჩერებთ. ის ბუნებით ცალსახად დადებით ნატურას წარმოადგენს. მას უამრავ ღირსებასთან ერთად უდიდესი გამბედაობა და ვაჟკაცობა რომ გააჩნია, ამაზე არა მხოლოდ ძმასთან ერთად ჩადენილი პირველი დანაშაული, არამედ მისი ციმბირში გადასახლების მიზეზიც მეტყველებს.

პერსონაჟთა ბავშვობაზე საუბრისას, ძალზე მნიშვნელოვანია ყურადღების გამახვილება იმაზეც, თუ რომელმა ფაქტმა დატოვა წარუშლელი კვალი მათი პიროვნების ფორმირებაზე წარსულიდან. დომენიკოსთვის ასეთ მოგონებად საკუთარი ძმის, გვეგვეს მიერ ძაღლის საღისტურად მოკვლის სცენა აღმოჩნდა, რომელმაც, შეიძლება ითქვას, მისი პიროვნება მთლიანად შეძრა, ალექსანდრეს კი არა მარტო ფსიქიკურ, არამედ ფიზიკურ დაღად სწორედ მცირე ასაკში ჩადენილი დანაშაული, პაპამისის სალორის აფეთქება დააჩნდა. ვფიქრობთ, სწორედ ეს უნდა გამხდარიყო ერთ-ერთი მთავარი ბიძგი პერსონაჟის ჩაღრმავებისა საკუთარ თავში.

აღსანიშნავია, რომ ბევრი ფსიქოანალიტიკოსი და ფსიქოლოგი (შმიტი, ფროიდი და სხვები) ახსენებს თავის ნაშრომში ფრუსტრაციის გამოცდილების აუცილებლობას და აღიარებს მის საკვანძო მნიშვნელობას ინდივიდუუმის განვითარებაში. მათი დასკვნით, პიროვნების ოპტიმალური განვითარებისთვის აუცილებელია ტანჯვა.

ვინაიდან თვითიდენტობის მოპოვება ადამიანისთვის, შეიძლება თამამად ითქვას, ყველაზე ინტიმური პროცესია, ამ გზაზე უდიდეს მნიშვნელობას იძენს პიროვნების ხასიათი, პიროვნული თვისებები. აქედან გამომდინარე, ძალზე მნიშვნელოვანია ამ კუთხით დომენიკოსა და ალექსანდრეს სახეების შესწავლა.

მიუხედავად იმისა, რომ „სამოსელი პირველში“ მთავარი პერსონაჟი დომენიკოა, მისი პიროვნული თვისებები საწყის ეტაპზე თითქმის შეუმჩნეველიც კია. მისი მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი, რაზეც ავტორი არაერთხელ ამახვილებს ყურადღებას ის არის, რომ ის გამოსაძერწი, გამოსაწველი ცომია [დოჩანაშვილი 2011: 265].

დომენიკოს პიროვნულ მეტამორფოზას მკითხველი მთელი რომანის განმავლობაში აღევნებს თვალს. ძალზე საინტერესოა ამ პერსონაჟის ავტორისეული შეფასება, როცა დღესასწაულიდან დაბრუნებისას მას ნორჩ, გამოუცდელ, „არმცოდნელ“ მოიხსენიებს.

ტექსტში არაერთგან იკვეთება დომენიკოს პიროვნული მახასიათებლები. თავიდანვე ვხედავთ იმას, თუ რამდენად მშობარა და სუსტია ის, როცა სიბნელებში მართო რჩება. ვფიქრობთ, ერთ-ერთი გამორჩეული თვისება, რომელიც დომენიკოს თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე ნამდვილად ეხმარება და თავიდანვე გააჩნია, მილმიერის, ტრასცენდენტულის წვდომის უნარია. სწორედ აქედან უნდა იღებდეს სათავეს მისი ბავშვური, ერთგვარად წინასწარმეტყველური, ბავშვობისდროინდელი თამაში შინ დაბრუნებაზე. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ის ემოციურ დონეზე ფლობს ისეთ ინფორმაციას, რომელიც რეალურად არ გააჩნია. ასევე ამის შედეგი უნდა იყოს ცხოვრების ნებისმიერ მომენტში, ნებისმიერ ადგილას ლაქის შენიშვნა, რომელიც მას ვილაცის მარადიულ მფარველობაზე მიაჩნებოდა.

მგზავრი რაციონალურად მოაზროვნე ნამდვილად არაა, პირიქით, ის ძალიან უეშმაკო და დაუფიქრებელი ადამიანია. მისი მიმნდობი, გამოუცდელი, მიაშიტი ხასიათი კარგად ჩანს ოთო ექიმთან საუბრისას, როდესაც ვხედავთ, რომ მას ადამიანების ამოცნობის უნარი საერთოდ არ გააჩნია და, აქედან გამომდინარე, ვერც ცუდი და უარესი გაურჩევია გამორელთაგან.

ჩვენ დომენიკოს სწორედ ამ თვისებებით ვეცნობით. თუკი ლოგიკურად მივუდგებით საკითხს, ზემოთქმულიდან გამომდინარე, იმ ყველაფრის მიღწევა, რაც მან შეძლო, (საბოლოოდ თვითიდენტობის მოპოვება) მისთვის ძალზე რთული უნდა ყოფილიყო. აღსანიშნავია რომ მის მიერ განვლილმა სამივე ტოპოსმა (ლამაზ-ქალაქი, კამორა, კანუდოსი) ახალ-ახალი ღირსებები ჩამოუყალიბა და განუვითარა პერსონაჟს. ვფიქრობთ, სწორედ განვლილი გზის სირთულის დამსახურებით მოახერხა საბოლოოდ დასაწყისში ძალზე სუსტმა ჭაბუკმა სხვებზე მეტი, თვითიდენტობის მოპოვება და შინაგანად გამოთლიანება.

დომენიკოსგან რადიკალურად განსხვავებული თვისებების მქონე პერსონაჟია ალექსანდრე. ის ბავშვობიდანვე ხასიათის არაერთ ისეთ თვისებას ავლენს, რომელიც შემდეგ დაეხმარება თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე. პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს, რომ ის ძალიან გამბედავი და მებრძოლი ადამიანია, რის საფუძველზეც ახერხებს თავის დაღწევას საოჯახო ლაბირინთიდან. მისი ეს თვისება იკვეთება სულ მცირე ასაკიდან, როცა სულ პატარა ძმასთან ერთად ოჯახის დიქტატორს, ქაიხოსროს ეწინააღმდეგება და შემდეგ სჯის მას. პატარაობიდანვე გამოირჩევა შინაგანი სიმტკიცით. ალექსანდრეს მთელი ცხოვრება ერთი დიდი ბრძოლაა, რომელშიც საბოლოოდ იმარჯვებს.

რომანში ვხედავთ, რომ ის, ზემოთ ჩამოთვლილ თვისებათა გარდა, კიდევ ერთ უმნიშვნელოვანეს ღირსებას ფლობს, ეს მისი მაძიებელი ბუნებაა. მიუხედავად ყველაფრისა, ის უდიდეს რისკზე მიდის, როცა ქაიხოსროს უმხედრდება და სამაგიეროს გადახდას ცდილობს, ვინაიდან ეს სიმშვიდის მოპოვების გზა ჰგონია. მას არ შეუძლია ჩარჩოებში მოქცევა.

კვლევის სიზუსტისთვის, რა თქმა უნდა, დადებითთან ერთად, მისი უარყოფითი თვისებების გამოკვეთაც აუცილებელია, რომლებმაც, მართალია, ვერ დააბრკოლა მისი თვითიდენტობის მოპოვების პროცესი, თუმცა, ფაქტია, მათ გამო ღროში საკმაოდ გახანგრძლივდა. პირველი ასეთი შტრიხი, რომელსაც ის სულ მცირე ასაკშიც კი ავლენს, სიფიცხე და სულსწრაფობაა, რომელიც განსაკუთრებით შურისძიების ღამეს გამოიკვეთება:

„მაშინ იმძლავრა ბავშვურმა სულსწრაფობამ, ბავშვურმა სისულელემ, შეიძლება თავმოყვარეობამაც, და ალექსანდრემ ძმას ასანთი გამოსტაცა, ბოთლში ჩარჩენილი ნავთი დენტის კოლოფს მოასხა და, სანამ ნიკო დაყვირებას მოასწრებდა, ანთებული ასანთი ზედ მიაგდო“ [ჭილაძე 2010: 173].

ბავშვობაში მომხდარი ტრაგიკული შემთხვევის დროს, ძმასთან ერთად პაპამისის სალორის აფეთქებისას, ალექსანდრე ხელს კარგავს. სწორედ ეს მოვლენა იქცევა მასში არაერთი უარყოფითი თვისების – სისასტიკის, დაუნდობლობის – გაღვიძების საწყისად. რომანში შენიშნულია:

„მართალია, ორივენი ცოცხლები გადარჩნენ, მაგრამ იმდამინდელი ელდა, ტკივილი და საკუთარი უსუსურების შეგრძნება გამოუთქმელ ბოლმად, გამოურწყავ ბალღამად ჩაილექს სამუდამოდ ორი პატარა ბიჭის სულში, სადაც ჯერ კიდევ არ შექმნილიყო სამყარო, ჯერ კიდევ უღმერთო ქაოსი და წყვდიადი სუფევდა“ [ჭილაძე 2010: 171].

მიგვაჩნია, რომ მთავარი, რამაც განსაკუთრებულად გაართულა ალექსანდრეს, როგორც პიროვნების წინსვლა, მაინც გამძაფრებული პატივმოყვარეობის გრძნობა იყო, რის გამოც ჩამოშორდა ის ზემოხსენებული მოვლენის შემდეგ საკუთარ ოჯახს. სწორედ აქედან იღებს სათავეს ალექსანდრეს იდენტიფიკაციის კრიზისი, თვითშეგნების უფრო დაბალ საფეხურზე გადანაცვლება. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ის საკუთარი ქმედებებით სჯის არა მარტო ოჯახს, არამედ თავის თავსაც, რომელიც უკვე დიდი ხანია შესტულებია.

შეკითხვაზე, აღნიშნულ ორ რომანში სხვა პერსონაჟთაგან განსხვავებით რატომ ან როგორ მოახერხეს მაინცდამაინც მხოლოდ მათ თვითიდენტობის მოპოვება, პასუხი არის ის, რომ

დომენიკო თავიდანვე ყველაფრით გამორჩეული, მაძიებელი, ცნობისმოყვარე ადამიანია, მის განსაკუთრებულობაზე კი პერსონაჟის სახელიც მეტყველებს.

უძველესი რწმენის თანახმად, ადამიანი შემთხვევით არ ატარებდა ამა თუ იმ სახელს. სახელი განსაზღვრავდა ადამიანის მისიას, მის გზასა და მიზანდასახულებას. ის გამოხატავდა ადამიანის პიროვნულ არსსაც და, თავის მხრივ, ზემოქმედებდა კიდევ ადამიანის სრულქმნაზე

[Брогкауз: Библейская энциклопедия - http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/dictionary/brokg/index.php].

ბიბლიური ღვთისმეტყველების ლექსიკონის მიხედვით, ყოველი ადამიანი ატარებს იმ სახელს, რომელიც მის ამქვეყნიურ მისიას შეესაბამება [Словарь Библейского Богословия 1974: 453].

პერსონაჟის სახელი ლათინურია (dominus, domini) და ბატონს, უფალს ნიშნავს (ს. ყაუხჩიშვილი). აღსანიშნავია, რომ ძველქართულად უფალს (ლათ., დომინუს) შეესატყვისება „პატრონი“, „მფლობელი“ [მენთეშაშვილი 2015: 77]. აქედან გამომდინარე, მას თავიდანვე მთელი სამყარო „აიძულებს“, ამაღლდეს, გაიგოს, გაითავისოს, ნახოს სხვებზე მეტი და დამდაბლების გზით ეხმარება ამაში. ის უნდა იქცეს საკუთარი თავის უფლად, მფლობელად, რისთვისაც რთული გზის გავლა უწევს.

რაც შეეხება სახელ *ალექსანდრეს* სიმბოლიკას, ის ძველბერძნულია და „დამცველს“ ნიშნავს. სწორედ ეს ფუნქცია აქტიურდება ამ პერსონაჟში რომანის ფინალში, ის იქცევა მართას დამცველად, რაც ამავედროულად, კერის დაცვას, სიცოცხლის გაგრძელებას გულისხმობს. არაერთხელ აღვნიშნეთ უკვე, რომ ფსიქოანალიზში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ბავშვობაში განცდილ ზეგავლენას, პირველ რიგში, ოჯახის მხრიდან. ფროიდი ყურადღებას ამახვილებს ფიქსაციის ფენომენზე. გარემოდან მომართული მძლავრი ან სისტემატური ზეგავლენა ფიქსაციის სახით აყალიბებს ფსიქიკის ამა თუ იმ სტრუქტურას [ნადირაშვილი 2004: 126].

ამდენად, თუკი ალექსანდრე არ მოსცილდებოდა საკუთარ სახლს, მისი განვითარების შესაძლებლობა მინიმუმამდე დავიდოდა. მისთვის რთულად გადასატანი აღმოჩნდება პირველივე გასაჭირი, რადგან ეს არის ბრძოლა სიცოცხლისთვის. რა თქმა უნდა, სანყის ეტაპზე ტკივილი მას საკუთარ იდენტობას მეტად აშორებს, მაგრამ იძენს მთავარს, ძალას მომავალი ბრძოლებისთვის.

ფსიქოლოგიაში აღნიშნულია, რომ ზოგჯერ საზოგადოება გარკვეულ ვადას უწესებს ახალგაზრდობას როლური და იდეოლოგიური ძიებებისთვის, ახალი თაობა ან იღებს ეპოქის შინა არსს, ან ეწინააღმდეგება მას (თუკი ამ შინა არსმა საკუთარი თავი ამოწურა). ეს პროცესი განიცდება სუბიექტურად, როგორც კრიზისი პიროვნების იდენტობისა. ამ კრიზისს წყვეტენ გამორჩეული პიროვნებები, როცა ისინი ახდენენ თავიანთი თანამედროვეების სოციალურ-ისტორიული იდენტობის ტრანსფორმაციას, ამდიდრებენ ახალი მხატვრული იდეებით, რელიგიური განცხადებებითა და მეცნიერული ჭეშმარიტებით [ნემსაძე 2009: 19].

ვფიქრობთ, ამ თვალსაზრისით გამორჩეული პერსონაჟია ალექსანდრე, რომელმაც რამდენიმე თაობის თვითიდენტობის კრიზისს უნდა მოუღოს ბოლო. სწორედ ის უნდა იქცეს, „ძელ წარსულისა და მამად მომავლისა“ (როგორც ოთარ ჭილაძის „რკინის თეატრში“ აღნიშნული).

საინტერესოა, როგორ იწყება ჩვენთვის საინტერესო პერსონაჟების, დომენიკოსა და ალექსანდრეს, გზა.

გზას უდიდესი სიმბოლური დატვირთვა აქვს მხატვრულ ტექსტებში: „გზის სიმბოლიკა უკავშირდება ღმერთთან, კოსმოსთან ადამიანის კავშირის პრობლემას. ყველა წინააღმდეგობის აღმოფხვრა და დასასრულისა და დასაწყისის დაკავშირება ბუნებრივად სპობს წინააღმდეგობას შინაგანსა და უხილავს, საკრალურსა და პიროვნულს შორის. ასეთი ბოლომდე განვლილი „ამოხსნილი“ და დაძლეული „გზა“ უკავშირდება ჭეშმარიტების შეცნობას და შინაგანი მთლიანობის აღდგენას“ [მენტეშაშვილი 2015: 34].

აქედან გამომდინარე, პერსონაჟთა მარშრუტი დიდ მნიშვნელობას იძენს. თუკი ალექსანდრე მაკაბელი თავდაპირველად სახლს საკუთარი სურვილით არ ტოვებს და მას ამას ტრაგიკული შემთხვევა აიძულებს, დომენიკოსთან ყველაფერი სხვაგვარადაა. მას ლტოლვილის მონაცოლი და, აქედან გამომდინარე, ცხოვრების, ხალხის ნახვის სურვილი ამოძრავებს. ალექსანდრეს ბიძგი საკუთარი დაუმორჩილებელი, მეამბოხე, გამბედავი, და შეიძლება ითქვას, ძლიერი სულია, რის გამოც ის სულ მცირე ასაკიდანაც კი ბედავს ბოროტებასთან შებრძოლებას. თუმცა, ჯერ კიდევ ბავშვს ვერ გაუგია, რომ ბოროტების ბოროტებით დამარცხება შეუძლებელია, ამიტომაც მისი პირველივე მცდელობა კრახით სრულდება.

ქრონოტოპის პრობლემა ქართულ ლიტერატურაში XX საუკუნის II ნახევრიდან ხდება აქტუალური. სწორედ ამ პერიოდშია შექმნილი გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“ და ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მოვინელმან“. აქედან გამომდინარე, ძალზე

საინტერესოა იმ ტოპოსთა შესწავლა და გაანალიზება, რომელთა გავლაც უწევთ მთავარ პერსონაჟებს საკუთარი თვითიდენტობის მოსაპოვებლად.

ამ თვალსაზრისით, პირველ რიგში, ვისაუბრებთ ალექსანდრეს შესახებ. ტექსტის მიხედვით იკვეთება სამი სივრცე: მაკაბელების ქვითკირის ორსართულიანი სახლი, ლაზარეთი, სადაც ის სიკვდილს ებრძვის და ციმბირის უსასრულო გზა საკუთარ ძმისშვილამდე.

მაკაბელების სახლში, როგორც მკვლევარი ადა ნემსაძე შენიშნავს, გამოიყოფა ორი სივრცე. პირველი, ესაა თავად სახლი, რომელშიც, მისი თქმით უარყოფითი იდენტიფიკაცია, ბოროტება, სიძულვილი და უნდობლობა ბატონობს, ხოლო მეორეა გომური, სადაც ამის საპირისპიროდ სიკეთე სუფევს [ნემსაძე 2009: 107]. აღსანიშნავია, რომ უკანასკნელი, გამომდინარე იქიდან, რომ ის ჯერ გიორგას, შემდგომ კი ანას ეკუთვნის, ქაიხოსროს შვილის და შვილიშვილთა სივრცედ მაინც არ მოიაზრება. ასეა ალექსანდრეს შემთხვევაშიც, სადაც ის ყოველთვის სტუმარია და განსაკუთრებული სულიერი მღელვარების ჟამს მიდის ხოლმე. ამასთან დაკავშირებით ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ყველაფრის მიუხედავად, ალექსანდრეში არსებული სიკეთე მისი გომურში სტუმრობებითაც იკვეთება, ვინაიდან ის ერთადერთია, ვისაც გული მიუწევს ანასკენ (გავიხსენოთ მომენტი, როცა ლაზარეთიდან დაბრუნებული, ყველაზე გაბრაზებული სწორედ ანას ეხუტება).

შესაბამისად, როდესაც ალექსანდრე საკუთარ სახლს ტოვებს, ის რეალურად ქაიხოსროს და მის დამყარებულ რეჟიმს, მისნაირ ხალხს უმხედრდება.

ასევე უარყოფითად დამუხტული სივრცეა ლაზარეთი, სადაც ალექსანდრე ხელის დაკარგვის შემდეგ მიჰყავთ და სიკვდილს ებრძვის. ვფიქრობთ, ამ მომენტში ის არა მხოლოდ ფიზიკური, არამედ მენტალური გადარჩენისთვისაც იბრძვის, ძალას იკრებს სამომავლოდ ცხოვრების გაგრძელებისთვის.

მისთვის სწორედ ლაზარეთია ადგილი, სადაც ერთგვარი იძულებითი შეხვედრა ხდება საკუთარ ქვეცნობიერთან, იუნგი ამას ინდივიდუალიზაციის პროცესს უწოდებს, რომელიც საკუთარ თავში ცნობიერისა და არაცნობიერის ერთიან სტრუქტურაში, თვითობის არქეტიპულ სახეში შერწყმას გულისხმობს. მისი თეორიის მიხედვით, პიროვნების განვითარების გზა ეგოდან იწყება, ესაა ცნობიერების სფეროს ცენტრი ადამიანის ფსიქიკაში. აქაა ცნობიერი „მე“-ს დაკვირვების ცენტრი როგორც შინაგან, ისე გარე სამყაროზე.

შემდეგი საფეხური ანიმა და ანიმუსთან შეხვედრაა. ანიმა - ესაა ქალური საწყისი მამაკაცში, ანიმუსი - მამაკაცური ქალში. იუნგი ამას სამშვივნელის ხატ-სახეს უწოდებს, რომელიც მთელი

კაცობრიობის, გვარისა და ადამიანის პირად გამოცდილებას მოიცავს ურთიერთობის სფეროში. მათ პარტნიორის არჩევასა და, ზოგადად, საწინააღმდეგო სქესთან ურთიერთობაზე აქვთ გავლენა. არქექტიპთა დუალურობა წონასწორულ ბალანსში იმყოფება [იუნგი - https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-phsiqologiis-saphudzvlebi.pdf].

სწორედ საკუთარ ანიმასთან შეხვედრად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ალექსანდრესა და მაროს ურთიერთობა, რომელმაც პერსონაჟი ახალ საფეხურზე უნდა გადაიყვანოს. ალექსანდრე არაერთხელ შენიშნავს მასა და მაროს შორის მსგავსებას, რომ ისინი სიმახინჯით გვანან და იმსახურებენ ერთმანეთს.

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ერიკსონის იდენტობის თეორიაზე საინტერესო მოსაზრება ეკუთვნის ლეინგს, რომელიც აქცენტს კომპლიმენტარობაზე აკეთებს, რაც მისი აზრით, იდენტობის ფუნქციონალური თავისებურების განმსაზღვრელი ძირითადი ფაქტორია. ის აღნიშნავს, რომ თავისი ქმედებებით სხვამ შესაძლოა ხელი შეუწყოს არასასურველი იდენტობის ფორმირებასაც [Павлова 2001: 30].

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ამ შემთხვევაში, მარომ ნამდვილად ხელი შეუწყო ალექსანდრეს არასასურველი იდენტობის ფორმირების პროცესს. თუმცა ეს, რა თქმა უნდა, თავად პერსონაჟის არჩევანი იყო.

არქექტიპული განვითარების შემდგომ საფეხურზე საჭიროა, ადამიანმა საკუთარ ბნელ მხარეს, ჩრდილს გაუსწოროს თვალი და მიიღოს კიდევ.

„ჩრდილი ფორმირდება იმ განწყობებისა და მიდრეკილებებისაგან, რომლებიც მემკვიდრეობით გადმოგვეცა, მაგრამ საკუთარ თავში არ ვიღებთ, ყველაფრისგან, რასაც საზოგადოებისგან კეთილშობილობის ნილბით ვფარავთ და რაც უსიამოვნოდ ან არაესთეტიკურად გვეჩვენება.

ჩრდილი ადამიანს დათრგუნული სურვილების დაკმაყოფილებისა და შეკავებული ემოციების გამოთავისუფლებისკენ მოუწოდებს. საბოლოო მიზანი კი არის ის, რომ ჩრდილის ჩარევამ ადამიანი საკუთარი ჩრდილოვანი მხარის გაცნობიერებამდე და მიღებამდე უნდა მიიყვანოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ფსიქოზის წინაშე აღმოვჩნდებით. მნიშვნელოვანია, რომ ის ნეგატიური ემოციები, რომლებსაც სხვა ადამიანების მიმართ განვიცდით, საკუთარ დათრგუნულ ბნელ მხარესთან შეხვედრის შედეგია“ [<https://taynoe.com/arhetipy-yunga-tajny-dushi/?fbclid=IwAR0NtPdGqblJhWZ0hhcIW8mwcs1gxFA90-IFkl3gr41aRmC-TlE6XzEuuIg>].

მაროსთან ურთიერთობის შემდეგ ალექსანდრეში არსებული თუ ქაიხოსროსგან მემკვიდრეობით მიღებული უარყოფითი თვისებები აღორძინდება და წინა პლანზე გადმოდის.

იუნგის თეორიის მიხედვით, მას შემდეგ, რაც ადამიანი საკუთარ ბნელით მოცულ მხარეს დაინახავს და მიიღებს, ახალ საფეხურზე გადაინაცვლებს, რომელსაც ის პერსონას სახელით მოიხსენიებს.

„პერსონა ერთგვარი შუამავალია „მე“-სა და გარესამყაროს შორის. შეიძლება ითქვას, ის მხოლოდ და მხოლოდ ადამიანის მიერ არჩეული ხატ-სახეა, რომელსაც საკუთარი ბნელი მხარის დასაფარად ირჩევს, სოციუმისთვის თავის მოსაწონებლად“
[<https://taynoe.com/arhetipy-yunga-tajny-dushi/?fbclid=IwAR0NtPdGqbIJhWZ0hhcIW8mwcs1gxFA90-IFkl3gr41aRmC-TlE6XzEuulIg>].

ამ შემთხვევაში, ჩვენ ალექსანდრესთან სრულიად საპირისპირო ვითარებას ვაწყდებით, ვინაიდან მის მიერ არჩეული ხატ-სახე, მის რეალურ მე-ზე ბევრად უარყოფითია. მას ეს ნილაბი იმისთვის სჭირდება, რომ არ იგრძნოს გარშემომყოფთაგან ის, რასაც ყველაზე მეტად გაურბის, თანაგრძნობა, სიბრალული. ამ არჩევანის გათვალისწინებით, ალექსანდრე უამრავი კუთხით განიცდის რეგრესს, რაც, რა თქმა უნდა, ართულებს მისი თვითიდენტობის მოპოვების პროცესს.

ერიკსონის თეორიის მიხედვით, იდენტობა მუდმივად განვითარების პროცესშია. ამ გზაზე კი მნიშვნელოვანია როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი გამოცდილება. უარყოფითი გამოცდილება, როგორც არაერთხელ ითქვა, არ აკლია ალექსანდრეს.

იუნგის მიერ გამოყოფილ არქეტიპთა ბოლო საფეხურია თვითობა, აქამდე მისაღწევად ადამიანს საკუთარი არაცნობიერი, ჩრდილოვანი მხარის მიღება უნევს, იმ მხარის, რომელიც მანამდე ცნობიერების მიერ განდევნილი, პერსონის ნილბის ქვეშ იმალებოდა. საკუთარი ჩრდილის მიღება და გაცნობიერება პერსონის ნილაბს უსარგებლოს ხდის და ის (ნილაბი) ინგრევა. ეს, რა თქმა უნდა, მტკივნეული პროცესია, თუმცა მას თან სდევს პოზიტიური ცვლილებები პიროვნების ბირთვის სტრუქტურაში.

თვითობის ფორმირება - „ინდივიდუალიზაციის“ პროცესის შედეგია, რომელსაც იუნგი არქეტიპულობას უპირისპირებდა. ამგვარად, თუკი ადამიანი არაცნობიერს გააცნობიერებს და მიიღებს, მას არქეტიპულობიდან გასვლა და ინდივიდუალურობის გამოვლენა შეუძლია, გაცნობიერებული არჩევანის საფუძველზე.

თვითობა - ესაა ასევე საკუთარი არსისა და ადგილის გაცნობიერება სამყაროში (<https://taynoe.com/arhetipy-yunga-tajny-dushi/?fbclid=IwAR0NtPdGqblJhWZ0hhcIW8mwcs1gxFA90-IFkl3gr41aRmC-TlE6XzEuulg>).

საბოლოოდ ალექსანდრე, რა თქმა უნდა, მიუხედავად გზის სირთულისა, მაინც ახერხებს თვითიდენტობის მოპოვებას. თუ რა იქცევა მისთვის ბიძგად, ამაზე ადა ნემსაძე საუბრობს ნაშრომში „თვითიდენტიფიკაციის პრობლემა ოთარ ჭილაძის რომანებში“. მკვლევრის შენიშვნით, ამ პროცესს პირველ ბიძგს ანა აძლევს, როცა ეუბნება, თუ სიმშვიდის მოპოვება უნდა, ძმას უნდა ჩააკითხოს. თუმცა აღნიშნულია, რომ პერსონაჟი ამ სიტყვების სიბრძნეს მხოლოდ მოგვიანებით აანალიზებს. ნუგზარ მუზაშვილი ყურადღებას იმაზე ამახვილებს, თუ კონკრეტულად რა ცხოვრებისეული მოვლენის შემდეგ იწყებს ალექსანდრე ბოროტებისაგან დისტანცირებას. მკვლევარს ასეთ ნიშნულად, პერსონაჟის მიერ უდიდესი ცოდვის ჩადენის, პაპამისის ცხედრის მოპარვის ფაქტი მიაჩნია, რომლის შემდგომაც ის გრძნობს, რომ სიძლიერე ბოროტებაში არ ყოფილა.

ვინც საბოლოოდ ალექსანდრეს სწორ გზას უჩვენებს, საგზაო ინჟინერია, რომელიც ეუბნება, რომ მარჯვენამ უნდა იცოდეს, რას აკეთებს მარცხენა და მოუწოდებს, ჩააკითხოს ძმას. მითო ალექსანდრეს მიძინებულ პასუხისმგებლობას უღვიძებს დისა და ძმის მიმართ, ამასთანავე, ფსიქოსოციალური იდენტობის მოპოვების გზაზე აყენებს. ალექსანდრე ჭეშმარიტ პიროვნულ მე-ს ციმბირის გზაზე მიმავალი პოულობს, როცა აანალიზებს, რომ ყველა გადატანილი უბედურება გარეშე პირთა მიზეზით არ ყოფილა გამომწვეული, რადგან რეალურად მან მიუსაჯა საკუთარ თავს ეს ტანჯვა. გარდაცვლილი ძმის სიტყვებმა მას რეალობა დაანახა, პირველ რიგში, ის, რომ მას გადამრჩენად სწორედ ძმა მოევლინა [ნემსაძე 2009: 47 – 49].

გ. ბელაიას მოსაზრებით, ალექსანდრეს მეტამორფოზა ბოროტებიდან სიკეთისკენ არც ისე დამაჯერებელია, ვინაიდან „გაპირუტყვებული“ ადამიანი უეცრად იქცევა გულკეთილ კაცად [ნემსაძე 2009: 49]. ჩვენ ამ მოსაზრებას არ ვიზიარებთ, ვინაიდან მიგვაჩნია, რომ ალექსანდრე თავისი სუბსტანციით არ არის ბოროტი, მასზე გარდამტეხ გავლენას ტრაგიკული შემთხვევა ახდენს, რის შემდეგაც რთულდება პერსონაჟის მობრუნება ჯანსაღი ცხოვრებისკენ და ის ბოროტდება. ამას ემატება დამორგულებელი და უსიყვარულო გარემო, რომელშიც უწევს ყოფნა. ამ მდგომარეობიდან გამოსასვლელად ალექსანდრეს შინაგანი ძვრისთვის ისეთი ძლიერი და ტრაგიკული მოვლენა აღმოჩნდა საჭირო, როგორიც იყო ანეტას შერცხვენის გაგება, დამცირებული დის ნახვა, მაგრამ იმის თქმა, რომ ალექსანდრე მითოს სიტყვების გაგონებისთანავე იქცევა კეთილშობილ კაცად, ცალსახად არასწორია. ეს სიტყვები

უბრალოდ ბიძგია იმისკენ, რომ პერსონაჟმა ბრალმდებლის მზერა სხვებისგან საკუთარი თავისაკენ გადმოიტანოს. ამის შემდეგ ალექსანდრეს თვალი ეხილება და რეალობის განსხვავებულად აღქმას იწყებს, ხედავს აქამდე იგნორირებულ ძმის სიყვარულს, სისატიკეს დედმამიშვილებისადმი. აღსანიშნავია, რომ პატარა ძმიშვილის, მართას ნახვის შემდგომ მას უჩნდება განცდა, რომ კიდევ საჭიროა. მნიშვნელოვანი ფაქტია, რომ ურუქისკენ მიმავალი ალექსანდრე გარკვეულ შემთხვევებში ისევ ავლენს თავის ძველ ჩვევებს. გათავისებული ჩვევების ერთიანად აღმოფხვრა და შინაგანი მეტამორფოზა საკმაოდ რთული პროცესია. ალექსანდრეს ძმისშვილი ევლინება ღრმად მიძინებული სიკეთის გაღვიძებისათვის ბიძგად.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, იმ პერიოდში, როცა აღნიშნული რომანები შეიქმნა, განსაკუთრებული აქცენტი კეთდებოდა ქრონოტოპზე, ამ კუთხით საყურადღებოა გურამ დოჩანაშვილის რომანი „სამოსელი პირველი“ და კონკრეტულად, მთავარი პერსონაჟის, დომენიკოს სახე. თუმცა, სანამ ამ საკითხზე ვიმსჯელებთ, საჭიროდ მიგვაჩნია აღვნიშნოთ, რომ ტექსტში გარემოს, დასახელებულ ოთხივე ტოპოსს (მაღალ-სოფელი, ლამაზ-ქალაქი, კამორა, კანუდოსი) განსაკუთრებული აზრობრივი დატვირთვა აქვს და თითოეული მათგანი დომენიკოს ეხმარება ფსიქოსოციალური იდენტიფიკაციის მოპოვებაში.

დომენიკოს მიერ გასავლელი გზის თანმიმდევრობაც კი, რომ მნიშვნელოვანია და ყველა ადგილმა პერსონაჟის განსაზღვრული თვისებების გააქტიურებას რომ უნდა შეუწყოს ხელი, ამას „სამოსელი პირველის“ ერთ-ერთი პერსონაჟის, ალექსანდრეს სიტყვებიც ადასტურებს. მისი თქმით, დომენიკო მომავალში ბევრს ნახავს, მაგრამ ცოცხალი და ფორმას მხოლოდ კანუდოსში მიიღებს.

„აქამდე ცოცხალი იყავ, დომენიკო, არ გეწყინოს კი და კამორაშიც ცოცხალი იქნები, ოო, დაგზელავენ... და მხოლოდ კანუდოსში თუ მიხვდები რაიმეს და, ბოლო-ბოლო, შეიძლება გამოცხვე კიდევ“ [დოჩანაშვილი 2011: 315].

მოგზაურობისას სხვადასხვა ქალაქში დომენიკო ბევრნაირ ადამიანს ხვდება (კონჩენტინა, დუილიო, ვინსენტე, ალექსანდრო, ანა-მარია, ტერეზა, ოთო-ეფიმი, მიჩინიო, პოლკოვნიკი სეზარ, ედმუნდო ბეტანკური, მანუელო კოსტა, ზე მორეირა, სანტოსი, მენდეს მასიელი და ა. შ.). რომანში თითოეული ადგილი კონკრეტული ტიპის ადამიანებითაა დასახლებული და საკუთარ ფუნქციას ასრულებს დომენიკოსთვის: ლამაზ-ქალაქი გართობის და უსაზღვრო დროსტარების საუფლოა, სადაც დიონისური სანყისი ბობოქრობს; კამორა ბოროტების

სავანეა; კანუდოსი მაღალმწიფობრივ, თავისუფლებისმოყვარე ადამიანთა სამყოფია; მაღალ-სოფელი კი ადგილია, სადაც აპოლონური წესრიგია გამეფებული.

იქიდან გამომდინარე, რომ რომანის დასაწყისში პერსონაჟის ხასიათი არ იკვეთება და ის გზადაგზა იძენს გარკვეულ თვისებებს, საინტერესოდ მიგვაჩნია იმაზე დაკვირვება, თუ რას ჰმატებს დომენიკოს სახეს ზემოთ დასახელებული თითოეული ტოპოსი, შესაბამისად, როგორ გადაინაცვლებს ის უფრო მაღალ საფეხურებზე თვითიდენტობის მოპოვების პროცესში.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს ის, რომ დომენიკოს სამოქმედო სივრცე, შუა საუკუნეების რაინდული რომანების პერსონაჟთა მსგავსად, ჩაკეტილია, ვინაიდან ის სწორედ იმ ადგილს, მაღალ-სოფელს უბრუნდება ბოლოს, საიდანაც იწყებს საკუთარ ოდისეას, თუმცა, რა თქმა უნდა, სულ სხვა ცნობიერებით. ასევე ჩაკეტილ წრეზე მოძრაობს ალექსანდრეც, ვინაიდან ისიც საკუთარ მოგზაურობას იწყებს და ამთავრებს მაკაბელების სახლით. შუასაუკუნეებში გავრცელებულ მოდელთან საერთოობას იმითაც ავლენენ პერსონაჟები, რომ რამდენადაც არ უნდა დასცილდნენ თავიანთი „მოგზაურობის“ საწყის წერტილს, უხილავი ძაფებით მაინც მას უკავშირდებიან. პიროვნების ჰარმონიზაციის პროცესი სწორედ იქ სრულდება, საიდანაც იწყება [ელბაკიძე - http://kartvelologybooks.tsu.ge/uploads/book/Elbakidze_Book.pdf].

პირველი თვისება, რასაც დომენიკო მაღალ-სოფელში ცხოვრებისას ავლენს, ცნობისმოყვარეობაა. მართალია, ის გარკვეულ ასაკამდე სახლის გარეთაც კი არ გასულა და თითქოს არც აქვს ამისი სურვილი, მაგრამ ლტოლვილთან საუბარი, როგორც ჩანს, მასში არსებულ, თუმცა მანამდე აღმოუჩენელ აღნიშნულ თვისებას აღვიძებს. სწორედ მისგან იგებს ბიჭი, რომ სოფლის გარეთ ცხოვრება ჩქეფს, ამიტომაც მიდის ის სახლიდან ქვეყნის სანახავად.

პირველი ადგილი, სადაც პერსონაჟი ხვდება, არის ლამაზ-ქალაქი, რომლის როლიც მგზავრის პიროვნების ჩამოყალიბების გზაზე უმნიშვნელოვანესია. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს არის ადგილი, სადაც სულ ლხინი, ქეიფი და გართობაა, აქედან გამომდინარე, დომენიკო თავს ძალიან კარგად გრძნობს, თუმცა, მას არც კი უჩნდება კითხვა, როდამდე შეიძლება გაგრძელდეს ეს ტკბობა? რამდენად მისაღებია ცხოვრების ასეთი წესი და ა. შ. ტექსტის ამ მონაკვეთიდან ნათელია, რომ მას არ აქვს მორალური პრინციპები, საერთოდ არ ფიქრობს მომავალზე, საკუთარი ქცევის მოსალოდნელ შედეგებზე, იმაზე, რომ მიწაში დამალული

დრაჰკანები, რომელთაც ასე დაუფიქრებლად ხარჯავს, ოდესმე გამოიღვეს. შეიძლება ითქვას, რომ დომენიკო ლამაზ-ქალაქში ყოფნის პერიოდში ასაკთან შედარებით განვითარების ბევრად დაბალ საფეხურზეა.

თუმცა პირველი შეკითხვა საკუთარ იდენტობასთან დაკავშირებითაც პერსონაჟს სწორედ ლამაზ-ქალაქში უჩნდება:

„დომენიკო სიბნელეში იდგა... მერე ჩამოძონძილი ტანსაცმელი სიფრთხილით გაიხადა.. და დანვა... უეცრად შეკრთა: „სადა ვარ!... რა მინდა... წამოინია, იდაყვს დაეყრდნო, თვალები მოჭკუტა და სახედამანჭვლი მიაჩერდა სიბნელეს“ [დოჩანაშვილი 2011: 118].

პირველად აქ უჩნდება ინტუიტიური განცდა იმისა, რომ ის ვილაცის მფარველობის ქვეშაა და საფრთხე არ ემუქრება:

„ვილაცა სწყალობდა, ის ვილაც დაიცავდა... დამშვიდდა, მიეშვა, მთლიანად მიენდო იმ ვილაცას და მაშინვე იგრძნო, როგორი დაღლილი იყო... მშვიდად ჩაიძინა. ვილაცას უყვარდა“ [დოჩანაშვილი 2011: 119].

უნდა აღინიშნოს, რომ, მიუხედავად ლამაზ-ქალაქში არსებული მუდმივი მხიარულებისა, დომენიკო თავიდან ყველაფრისადმი ძალიან ინერტულია. მისი ემოციები საერთოდ არ ჩანს და ის გაღიმებასაც კი ქალაქში კარგა ხნის ჩასვლის შემდეგ იწყებს.

როგორც ზემოთ უკვე აღვიშნეთ, თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე, ახალგაზრდობის ხანაში, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სექსუალური ლტოლვა და საზოგადოებაში თვითდამკვიდრების მოთხოვნა. სწორედ ამ ქალაქში 18 წლის ასაკში ხდება დომენიკო პირველ ქალს თავის ცხოვრებაში, ტერეზას. პერსონაჟის ხასიათიდან გამომდინარე, რა თქმა უნდა, ამ ურთიერთობის ინიციატორი თავად არაა, თუმცა საპირისპირო სქესის ადამიანის გამოჩენა დომენიკოს პიროვნებაში ახალი თვისებების აღმოჩენას თუ შეძენას უწყობს ხელს. ტერეზა გამოცდილი ქალია, ინიციატორია და ცხადია, ის სრულებითაც არ ჰგავს დომენიკოს, აქედან გამომდინარე, მათი ურთიერთობა მალევე სრულდება.

საყურადღებოა, რომ პირველი გადანწყვეტილება, რომელსაც მგზავრი თავად იღებს და მოქმედება, რომელსაც თავად ირჩევს, ტერეზასთან სტუმრობაა. სწორედ ამას მოყვება მის მიერ ტალახის ქალის გამოძერწვის მცდელობა, რომელიც შემდეგ მიახვედრებს, რომ ყველაფერი წარმავალია ამქვეყნად, ტერეზას უნაკლო სხეულიც კი მიწაა და მიწად იქცევა.

თითქოს მისი ცნობიერება ამ დროს უფრო მაღალ საფეხურზე აღის და შეიცნობს არა მარტო ქალს, არამედ - ადამიანის ბუნებას.

ამის შემდეგ დომენიკო აცნობიერებს, რომ ეს არ არის ის, რასაც ეძებს, რომ მას სხვა რაღაც სჭირდება, ხორციელ ვნებაზე ბევრად ამაღლებული. თუკი ის ქალს აქამდე არაერთხელ უმეორებდა და უხსნიდა სიყვარულს, აქ უკვე ვნებისა და სიყვარულის გარჩევას სწავლობს.

ტერეზასთან ურთიერთობის შემდეგ მან უკვე იცის, რა არის სიამოვნება, ბედნიერება, ამიტომაც ის ბევრად უფრო ხშირად და თამამად იღიმის, მხიარულობს:

„სუფრასთან ხშირად იჭდა სულ გამოცვლილი ფერმკრთალი უცხო, დომენიკო, ფულიანი და ახლა გაცილებით ხშირად იღიმებოდა, მხიარულობდა კიდევ...“ [დოჩანაშვილი 2011: 219].

ცხადია, ეს მაინც არ აისახება მის პიროვნებაზე უარყოფითად, ვინაიდან დაბადებიდან დაყოლილი სიკეთე მას არასოდეს ტოვებს. ლამაზ-ქალაქშივე იწყებს დომენიკო ადამიანთა შეფასებასაც, როცა ის საკუთარ აზრს გამოთქვამს სხვადასხვა პიროვნებაზე:

„ვისთვის ეთხოვა გუნებაში, ტულიოსთვის? აჰ, არა, არა, თვალთმაქცი იყო, დეილიოსთვის? არა, არ სურდა დათაფლული და გაპრანჭული სიტყვების ფრქვევა, ალექსანდროსთვის? ყურს ვინ უვდებდა, ცილიოსთვის? ფუჰ, ყალბი გახლდათ, კუმე... აჰ, არა, არა...“ [დოჩანაშვილი 2011: 293].

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ მთავარი, რასაც დომენიკო ლამაზ-ქალაქში მოიპოვებს, სიყვარულია, მისი სატრფო კი ქალური სანყისის განსახიერებაა საკუთარი სინაზით, გამოუცდლობით, განსხვავებულობით, მოკრძალებულობითა და სისუფთავით. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ დომენიკოს მსგავსად არც მას უნახავს ოდესმე ბოროტება.

საინტერესოა ის, რომ ანა-მარია ტერეზასგან განსხვავებით ისეთი ქალია, რომლის გვერდითაც სუსტ დომენიკოს შეუძლია თავი მამაკაცად, დომინანტად იგრძნოს. მგზავრს უდიდეს სიამოვნებას საკუთარ ფანტაზიებში მისი სისუსტისა და დაუცველობის წარმოდგენა ანიჭებს, ფიქრი იმაზე, თუ როგორ დაიცავს მას წვიმისგან, როგორ მიეხმარება ხიდზე გადასვლაში და ა. შ.

დომენიკოს დამოკიდებულება ანა-მარიასადი იმდენად სუფთაა, რომ ის მას არა როგორც ქალს, არამედ როგორც დაუცველ ბავშვს, საკრალურ არსებას, ისე აღიქვამს, რომელიც ყველამ მიატოვა და ახლა დომენიკოს იმედადღაა:

„დედაკაცი კი არ უყვარდა ამ სათუთ ქალში, არამედ სულ სხვა, ამოუხსნელი და გამოუცნობი, ამაღლებული...“ [დოჩანაშვილი 2011: 294].

თუკი ტერეზამ ფიზიკურად გაზარდა დომენიკო, ანა-მარია მის სულში არსებულ მამაკაცურ სანყის ალვიძებს, რომელსაც ქალის დაცვა სურს, შესაბამისად, დომენიკო ამ ურთიერთობას განვითარების ბევრად უფრო მაღალ საფეხურზე აჰყავს. ეს ნაზი ქალი რომ მასში გამბედაობასაც ალვიძებს, პიკნიკზე ჩანს, მისი გაცნობის დღესვე, როცა დომენიკო პირველი ხტება მდინარეში გასაგრილებლად.

დაქორწინების შემდეგ პერსონაჟის თვითიდენტობის ძიების პროცესი ჩერდება, ვინაიდან ის საკუთარი იდილიური ყოფითაა გაბრუებული, თუმცა დომენიკოს პირველ ღალატს მოყოლილი ანა-მარიას სიკვდილი მისთვის კრიზისული აღმოჩნდება. ის ტკივილებით დამძიმებული, სიკვდილის მაძიებელი ტოვებს ქალაქს. ეს უარყოფითი გამოცდილებაც, როგორც ყველა მოვლენა რომანში, მიმართულია მისი განვითარებისკენ, სწორედ ეს იქცევა მას ბიძგად, წავიდეს კამორაში და თვალეზში ჩახედოს ბოროტებასა და სიკვდილს.

ალექსანდრეს პიროვნულ განვითარებას კი უდიდეს ბიძგს საკუთარი და ანეტა აძლევს, რომელიც ანა-მარიას მსგავსად გამოუცდელი, ნაზი, სათუთი და ბავშვურია. აქედან გამომდინარე, ძმაში აღძრული მისი დაცვის სურვილი, ამას დამატებული სინანულის გრძნობა და სინდისის ქეჯნა მოუწოდებს მასაც, ისევე როგორც დომენიკოს, ახალ ადგილას გადაადგილებისკენ.

ლამაზ-ქალაქში დომენიკო 2 წელიწადს ატარებს, შესაბამისად კამორაში უკვე 20 წლისაა. ეს ის ადგილია, სადაც პერსონაჟს არაერთი გამოცდა ელის, აქ მას ამცირებენ, მასხრად იგდებენ, ეთამაშებიან იმისთვის, რომ ადამიანის სახე დააკარგვინონ. მგზავრის გარშემო ყველა ცრუ, ყალბია, ის აქ ხედავს და სწავლობს პირველად, რომ ადამიანები სასტიკები, ბოროტები, მატყუარები არიან და რომ სიტყვები ხშირად ბევრს ვერაფერს გამოხატავს პიროვნების სულისა თუ ხასიათის შესახებ.

კამორა სწორედ ის ადგილია, სადაც დომენიკო გარკვეულ მომენტებში სულიერად ეცემა, თუნდაც მაშინ, როდესაც პოლკოვნიკი სეზარისგან საყვარლის მონახულებაში დახმარებისათვის შეეცება ელის:

„ხოლო ოთახში, როცა მომლოდინე დომენიკო - დამდაბლებული პირველად სული - დიდ მადლობასა და ქებას უცდიდა, პოლკოვნიკმა თქვა: - არავის უთხრა, შე ნაბიჭვარო“ [დოჩანაშვილი 2011: 403].

სულიერად გატეხაზე მიუთითებს ის ეპიზოდი, როცა ბუნებით კეთილი ადამიანი, დომენიკო, ამდენი ტკივილისა და შიშისგან ემოციური დაძაბულობის ფონზე სასტიკად ექცევა კამორელ დილის ქალს და წამიერ სისუსტეს აყოლილი როგორც ფიზიკურ, ისე სულიერ ტკივილს აყენებს მას, თუმცა შემდგომ მალევე მოდის გონს და საშინლად ნანობს საკუთარ საქციელს.

საინტერესოა კამორადან მისი წამოსვლის ეპიზოდი, რომელშიც ის პირველად იბრძვის სიკეთის დასაცავად, როცა ძალას იკრეფს და ფიზიკურად უსწორდება იქაურ თაღლითს. ამ პასაჟიდანაც ცხადია, რომ მუდმივი დაძაბულობის ფონზე მისი შიშები მეტ-ნაკლებად უკან იხევს და ამასთანავე, დომენიკო გამბედაობასაც იძენს. შესაბამისად, ამ შემთხვევაშიც მართლდება ფსიქოლოგიაში ცნობილი მიდგომა, რომ უარყოფითი გამოცდილება დადებით როლს თამაშობს პიროვნების განვითარების საქმეში.

რაც შეეხება კანუდოსს, ის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, ვინაიდან სწორედ აქ იბადება დომენიკო ხელახლა, როცა ის ადგილობრივ მდინარეში განიბანება და მენდეს მასიელი სისხლისგან უკვე განბანილს აჭმევს პურს, რაც ზიარების წესს მოგვაგონებს, რომლის მიხედვითაც, საღვთო მადლს მიიღებს ის, ვინც ცოდვებისგან გათავისუფლდება.

კიდევ ერთი თვისება, რომელსაც პერსონაჟი იძენს, არის ის, რომ მას კანუდოსში ადამიანები თავიდან უყვარდება, აქედან გამომდინარე ძერწავს ის თიხის კაცუნებს:

„ადამიანი - ქალი თუ კაცი, ჩვილი, მოხუცი - ადამიანი, როგორც ასეთი, ნებისმიერი ამ ქალაქისა, ყველა უყვარდა...“ [დოჩანაშვილი 2011: 584].

ნიშანდობლივია, რომ კანუდოსი პირველი ქალაქია, სადაც ისეთი მაღალზნეობრივი პიროვნებები ცხოვრობენ, რომელთაგანაც მართლაც ბევრი რამ უნდა ისწავლოს დომენიკომ. ის სანიმუშო, სამაგალითო, თავისუფლების მოყვარე, ღირსეულ ადამიანთა გაერთიანებას წარმოადგენს, რომელთა შორისაც პირველი ვაკვიროს, ზე მორეირას, ფიგურა აშკარად გამოირჩევა, რომლის სიკვდილის წინა, საბოლოო სიმამაცეც, როგორც აღნიშნულია, სუსტ დომენიკოსაც კი ავიწყებს საკუთარ შიშებს:

„და იმოღენა სისხლისღვრით შეძრწუნებული დომენიკო მაშინ, იმ წუთას, მოხიბლული შესცქეროდა იმასაც, სხვები თუ როგორ დახოცა ზემ და იმასაც, თუ თავად როგორ მოკვდა...“ [დოჩანაშვილი 2011: 610].

სიმბოლური დატვირთვა აქვს იმასაც, თუ როგორ და რა გზით ტოვებს დაცემულ კანუდოსს დომენიკო. მიჩინიო, რომელიც ბოლოს მგზავრის მხსნელად გვევლინება, გადარჩენის

მიზნით მას საიდუმლო ხერხებით გააჰარებს, რომელშიც უკუნითი სიბნელე სუფევს და მისივე თქმით, სინათლის გამოჩენა სამშვიდობოს გასვლის ნიშანი იქნება. თითქოს ის გზაა, რომლის გავლის შემდგომაც მგზავრი თავიდან უნდა დაიბადოს. მიჩინიო მას ეუბნება, რომ აქ ძილი და მოღუენება არ შეიძლება და რომ ამ ხერხელში მისი სულიერი განწმენდის ბოლო საფეხურზე მისვლამდე, ხელახლა დაბადებამდე მაქსიმალური სიფხიზლეა საჭირო.

მნიშვნელოვანია, რომ საკუთარ ცოდვათა განცდა დომენიკოში განსაკუთრებით ღორების მწყემსად მუშაობისას მძაფრდება, როცა გატანჯულ მგზავრს საშინლად უნდება სახლში მამასთან დაბრუნება, მაგრამ ხვდება, რომ საკუთარი ქმედებებიდან გამომდინარე ის შეწყალებას აღარ იმსახურებს:

„და რომ ავდგე, და წავიდე, და ვუთხრა მას... დავაშავე შენს წინაშე და კიდევ მრავალთა სხვათა, და არღარა ვარ ღირსი შენი შეილი რომ მერქვას, არამედ მიმიღე მე ვითარცა ერთი მუშაკათგანი...“ მიიღებდა კი?“ [დოჩანაშვილი 2011: 639].

საბოლოოდ, დომენიკო მაინც გადანწყვეტს სახლში დაბრუნებას და მამისთვის შენდობის თხოვნას. ეს გზა მის ცხოვრებაში ყველაზე რთულად გასავლელი აღმოჩნდება, სადაც ყველა და ყველაფერი მის წინააღმდეგაა მიმართული, ვინაიდან ის აქ ყველაზე დასუსტებული, დაცემულია. მას თავს ყორნები, სვავეები და გველები დასტრიალებდნენ:

„ახლა, აღმართში, მისუსტებული, ღონემიხდილი, სულ ფორთხვით მიდის, და თანაც, გზად, ბილიკებზე ზეზუხბაიები დაძრწოდნენ, ლტოლვილთა მტერნი... ოთხზე დამდგარა, მოხობილებს, ამოშვერილ ფესვებზე ძლივს გადააქვს დამშრალი ტანი, მაღლა, ტოტებზე, სვავეები და ყორნები სხედან, იცდიან - გაძვალტყავებულს, მაინც ექნება ცოტაოდენი ხორცი და სისხლი... გვერდით, შორიახლოს, დიდი გველი მისდევდა, უტყვად გაყინული თვალებით აკვირდებოდა, ვინ გაიგებდა, რა ედო ცივ გულში...“ [დოჩანაშვილი 2011: 640].

საინტერესოა, რომ ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ ციმბირის გზაზე მიმავალ ალექსანდრესაც ასევე უამრავი წინაღობა შეხვდება საკუთარ ძმიშვილთან მისვლასა და საკუთარი ამქვეყნიური დანიშნულების გაცნობიერებამდე.

„მიდიოდა, მიდიოდა, გზა კი არ მთავრდებოდა, არც იცვლებოდა, ის მაინც რომ სცოდნოდა დანამდვილებით, მართლა მიდიოდა თუ ერთ ადგილას იტკეპნებოდა“ [ჭილაძე 2010: 399].

სწორედ რომ დომენიკოს მსგავსად ტანჯავს და მთელი გზის განმავლობაში თავს დასტრიალებს ალექსანდრეს ყვავი, რომელიც, რა თქმა უნდა, უარყოფითი სიმბოლური დატვირთვის მატარებელია:

„ყვავი კუპრის შხეფის სიმდორით მიფრინავდა ტყის გასწვრივ. „კი არ მიფრინავს, მე მიტრიალებს, - გაიფიქრა ალექსანდრემ, - იგრძნო, რომ ვკვდები... სიკვდილის სუნი ეცა და ის აწრიალებს, იმიტომ არ მეშვება. არც მომეშვება, სანამ ჩემს თვალებს არ ჩაითვლის...“
[ჭილაძე 2010: 416-417].

საბოლოოდ დომენიკო მაღალ-სოფლამდე სწორედ რომ გაზაფხულის რიტუალზე მიაღწევს.. გაზაფხული თავისთავად განახლების, იმედის სიმბოლოა, ამიტომაც, მისი მდგომარეობის მიუხედავად, ცხადად იკვეთება იმედი, რომ მომავალში ყველაფერი კარგად იქნება.

ბიბლიური უძღვები ძის იგავის მსგავსად, მამა დომენიკოსაც ყველაფერს მიუტევებს და გაკიცხვის ნაცვლად გულში ჩაიკრავს, ღვინით აზიარებს და ყმებს უბრძანებს, შემოსონ მას სამოსელი პირველი, რომელიც, როგორც მაია მენთეშაშვილი განმარტავს, ღვთაებრივი ნათელია, რომლითაც ადამი და ევა ცოდვით დაცემამდე იყვნენ შემოსილნი [მენთეშაშვილი 2015: 86].

ძალზე სიმბოლურია ბოლო სცენა, სამოსელი პირველის დაწვის რიტუალი, რომლის დროსაც დომენიკო საკუთარ თავგადასავალს წინაპრებთან ცეცხლის ალს ატანს; იმ სამყაროს აბარებს ანგარიშს, რომ მან გაიარა კუთვნილი, სავალდებულო გზა, რომელსაც ის თვითიდენტობის მოპოვებამდე უნდა მიეყვანა. სამოსელის დაწვის სცენა ძველის დასასრულსა და ახლის დასაწყისზე მიგვანიშნებს (ნიშანდობლივია, რომ ეს ყველაფერი გაზაფხულზე ხდება).

ერთადერთი რამ, რასაც ცეცხლი ვერაფერს აკლებს, ამეთვისტოს თვალი, სიყვარულის, ანა-მარიას სიმბოლოა:

„და მხოლოდ იმ ერთს, ერთადერთს, იმ ჭიუტად მოელვრე ქვას, მაინც რამდენი უწრიალა და, ველარ მოედო ვერასდიდებით ცეცხლი, იცოდა მგზავრმა, ვისი ქვაც იყო დიდი ამეთვისტო, კარგად იცოდა, და ყელში მარწხებნაჭერილი, სუნთქვაშეკრული, ცრემლებმომდგარი გაუარდა წრიდან“ [დოჩანაშვილი 2010: 656].

ამეთვისტოს თვალი „დათრობის საწინააღმდეგოს“, „უთრობს“ ნიშნავდა (გ. ალიბეგაშვილი). ეს ძვირფასი ქვა ვნებათაღელვის მაქსიმალურ შეკუმშვას იწვევდა და მისი ტარების ღირსნი მაღალი სულიერების მქონე ადამიანები იყვნენ (პ. სმიტი) [ხითარიშვილი 2013: 179].

შესაბამისად, მთავარი მონაპოვარი, ღირსება, გამოცდილება, რაც თვითიდენტობის მოპოვების გზაზე დომენიკომ მიიღო, სიყვარულია, რომელიც სხვა ყველაფრისგან განსხვავებით, სულ მასთან დარჩება, რაზეც მამაც უმახვილებს ყურადღებას, როცა ყელზე ჩამოჰკიდებს თვალს და ეუბნება, რომ მას ვეღარ მოიშორებს.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, „სამოსელ პირველსა“ და „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმანში“ მთავარი პერსონაჟები ახერხებენ თვითიდენტობის მოპოვებას, თუმც აქაც არის მათ შორის გარკვეული სხვაობა. თუკი ალექსანდრე ასრულებს სიტყვებით:

„მე ვარ ალექსანდრე, ალექსანდრე მაკაბელი, აი, ამ პატრა გოგოს ბიძა და მეტიც არაფერი მინდა, ვინმე გადაუდგეს გზაზე!“ [ჭილაძე 2010: 447-448].

და ამ სიტყვებს უდიდესი თავდაჯერებულობა ეტყობა, დომენიკოს ბოლოს წარმოთქმული წინადადება ისევ კითხვითია:

„ნუთუ ყოველივე, - გაიფიქრა დომენიკომ, მარადახალი მდინარის პირას იჭდა, - ნუთუ ყოველივე ეს?...“ [დოჩანაშვილი 2010: 663].

დასასრულ, შეიძლება ითქვას, რომ დომენიკომ ნამდვილად მოიპოვა თვითიდენტობა, რაშიც უდიდესი როლი მამამისს მიუძღვის, რომლისგანაც ის უამრავ პასუხს იღებს, მაგრამ ამის მიუხედავად, ვფიქრობთ, ამ გზაზე სულ მცირე მონაკვეთი კიდევ რჩება გასავლელი, ვინაიდან მან უნდა ნახოს და გამოსცადოს ყველაფერი ის, რასაც ასე ცხადად უხატავს ყოვლისმცოდნე მამა, თუ როგორ ააშენებს მრავალ ქვეყანას, როგორ დადგება უცნაური მეფე და როგორ ეყოლება უამრავი ყმა...

შესაბამისად მიგვაჩნია, რომ დომენიკო ამ ოდისეას ნამდვილად აჰყავს ფსიქოსოციალური იდენტობის განვითარების მაღალ საფეხურზე, ის დიდ გამოცდილებას იძენს და იზრდება პიროვნულად, თუმცა ნაწარმოების ფინალში ნამდვილად არ არის მისი ბოლომდე გამთლიანება, თუმცა ჩანს ამის პერსპექტივა. ალექსანდრეს შემთხვევაში კი, სწორედ ფინალში სცემს მთავარი მოქმედი პირი მყარ და დამაჯერებელ პასუხს შეკითხვაზე: „ვინ ვარ მე?“.

ძირითადი დასკვნები

ნაშრომში საუბარია თვითიდენტობის პრობლემაზე გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველსა“ და ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“. მასალის მოცულობიდან გამომდინარე, ყურადღება კონკრეტულ პერსონაჟებზეა გამახვილებული. დადებითად განვითარებული იდენტობის საილუსტრაციოდ საუბარია მთავარ მოქმედ პირთა (ალექსანდრე / დომენიკო) წყვილზე, ხოლო უარყოფითად განვითარებული იდენტობის მაგალითად ქაიხოსრო და გვეგვე გვევლინებიან. ასევე ნაშრომში საუბარია იმ ქალ პერსონაჟებზეც (ანა-მარია / ანეტა; მარო / ტერეზა), რომელთაც დიდი წვლილი მიუძღვით მათი იდენტობის დადებითად თუ უარყოფითად განვითარების საქმეში.

თვითიდენტობის მოპოვება საკმაოდ რთული პროცესია და აქედან გამომდინარე, ამ კუთხით წარმატებას მხოლოდ დიდი შინაგანი ძალის მქონე ადამიანები აღწევენ, რისი მაგალითიც არიან ალექსანდრე და დომენიკო.

ქაიხოსროსა და გვეგვეს შემთხვევაში თვითჩაღრმავებისა და გამონვევების გამკლავების უნარის არქონა მთავარ ხელისშემშლელ ფაქტორებად გვევლინება. თვითიდენტიფიკაციის გზაზე მაიორის დამაბრკოლებელ გარემოებათა გაანალიზებისას ჩვენ ყურადღება კომპლექსებზე, როლურ კონფლიქტებსა და მის რელიგიურ შეხედულებებზე გავამახვილეთ, ამის ერთ-ერთი გამოვლინებაა მისი მტანჯველი სიზმრები, რაც მისი ქვეცნობიერის მდგომარეობაზე მიუთითებს. გვეგვეს იდენტობის პრობლემაზე საუბრისას კი განსაკუთრებული ყურადღება დავეთმეთ მის ბავშვობისდროინდელ ტრავმებს, რომლებიც, პერსონაჟის პიროვნულ საწყისთან ერთად ძირითად, დამაბრკოლებელ ფაქტორებად გვევლინება.

დადებითად განვითარებული თვითიდენტობის გარანტად, ალექსანდრესა და დომენიკოს შემთხვევაში, განსაკუთრებულად ძლიერი ხასიათი, შინაგანი მზაობა თვითჩაღრმავებისა და საკუთარ ცოდვათა განცდის უნარი გვევლინება. ალექსანდრეს ხასიათის ფორმირება და შესაბამისად, ცნობიერების უფრო მაღალ საფეხურებზე ასვლა იუნგის არქეტიპებთა თეორიის საფუძველზეა გაანალიზებული. აღსანიშნავია, რომ ორივე რომანში დიდ

მნიშვნელობას იძენს სივრცე, ვინაიდან ყოველი ახალი ადგილი მოქმედ პირათათვის მნიშვნელოვანი გამოცდილების მომტანია.

ნაშრომში გაანალიზებული მასალა გვანვდის ინფორმაციას, როგორც ზოგადად იდენტობის თეორიებზე, ასევე იმაზე, თუ რამდენად მიესადაგება აღნიშნულ ავტორთა რომანები ფსიქოლოგთა მიერ გამოყოფილ პიროვნული ზრდის, თვითიდენტიფიკაციის მოპოვების სტადიებს, შესაბამისად, რამდენად დამაჯერებელია პერსონაჟების საბოლოო მეტამორფოზა ან საერთოდ, განიცდიან თუ არა ისინი ტარნსფორმაციას.

დასასრულ შევნიშნავთ, რომ საკითხი საკმაოდ აქტუალურია და კიდევ მეტ კვლევას საჭიროებს.

ბიბლიოგრაფია

1. ბალიაშვილი 2010: მ. ბალიაშვილი, სოციალური ფსიქოლოგიის საფუძვლები, თბილისი: გამომცემლობა „მწიგნობარი“, 2010, - 338 გვ.
2. ბიბლია 2013: ბიბლია, თბილისი: გამომცემლობა „პალიტრა L“, 2013, - 999 გვ.
3. გილგამეშიანი 2015: გილგამეშიანი. ძველი შუამდინარული ეპოსი, თბილისი: გამომცემლობა „ოჩოპინტრე“, 2015, - 155 გვ.
4. გორდეზიანი 2019: რ. გორდეზიანი, ბერძნული ცივილიზაცია, ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, თბილისი 2019, - 570 გვ.
5. გორდეზიანი, ტონია, 2007: რ. გორდეზიანი, ნ. ტონია, ანტიკური ლიტერატურა, თბილისი: გამომცემლობა „ლოგოსი“, 2007, - 483 გვ.
6. დოჩანაშვილი 2011: გ. დოჩანაშვილი, სამოსელი პირველი, თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2011, - 663 გვ.
7. ელბაქიძე 2005: მ. ელბაქიძე, ვეფხისტყაოსნის პოეტიკის ზოგიერთი საკითხი შუასაუკუნეების ფრანგულ სარაინდო რომანთან ტიპოლოგიურ მიმართებაში, თბილისი: 2005, - 114 გვ. ([http://kartvelologybooks.tsu.ge/
http://kartvelologybooks.tsu.ge/uploads/book/Elbakidze_Book.pdf](http://kartvelologybooks.tsu.ge/http://kartvelologybooks.tsu.ge/uploads/book/Elbakidze_Book.pdf)).
8. თანამედროვე ინტერდისციპლინარიზმი და ჰუმანიტარული აზროვნება 2013: ქ. ხითარიშვილი, ამეთვისტოს თვალის სიმბოლიკა გურამ დოჩანაშვილის რომანში „სამოსელი პირველი“, ქუთაისი: 2013, - 499 გვ.
9. იუნგი: კ. გ. იუნგი, ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძვლები (მეორე ლექცია), ილიაუნის თარგმანი (library.iliauni.edu.ge). (https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/karl-gustav-iungi_analizuri-psiqologiiis-saphudzvlebi.pdf).
10. მენთეშაშვილი 2015: მ. მენთეშაშვილი, ბიბლიური მოდელები მეოცე საუკუნის 70-იანი წლების ქართულ რომანში, თბილისი: 2015, - 159 გვ.
11. ნადირაშვილი 2004: დ. ნადირაშვილი, ბავშვობის პერიოდში განცდილი ზეგავლენის ფსიქოლოგიური მმნიშვნელობა, უ. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე, ფსიქოლოგია, თბილისი: N 1, 2004.

12. ნემსაძე 2009: ა. ნემსაძე, იდენტიფიკაციის პრობლემა ოთარ ჭილაძის რომანებში, თბილისი: გამომცემლობა „მწიგნობარი“, 2009, - 129 გვ.
13. ჭილაძე 2018: ო. ჭილაძე, ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან (მერვე გამოცემა), თბილისი: გამომცემლობა „არეტე“, 2018, - 448 გვ.
14. ხეჩუაშვილი 2013: ლ. ხეჩუაშვილი, შესავალი პიროვნების ფსიქოლოგიაში, თბილისი: 2013, - 410 გვ.
15. Бругкауз Ф. А. Библейская энциклопедия.
http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/dictionary/brokg/index.php
16. Павлова 2001: О. Павлова, Идентичность: история формирования взглядов и её структурные особенности. Москва: Идея-Пресс, 2001, -38 ст.
17. Словарь Библейского Богословия, под редакцией Ксаве Леон-Дюфура и Жана Люпласи, Августина Жоржа, Пьера Брело, Жака Гийе, Марка-Франсуа Лакана. Перевод во второго французского издания. Брюссель. 1974 -
<https://predanie.ru/book/217381-slovar-bibleyskogo-bogosloviya/#/toc1>

ინტერნეტრესურსები

1. <http://www.orthodoxy.ge/sakhli/10mtsneba.htm>
2. <http://sigils.ru/symbols/fialka.html>
3. <https://taynoe.com/arhetipy-yunga-tajny-dushi/?fbclid=IwAR0NtPdGqBIjhWZ0hhcIW8mwcs1gxFA90-IFkl3gr41aRmC-TlE6XzEuUg>